

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra žurnalistiky

**Dialogické mluvené formáty – komunikační strategie
Michaely Jílkové v pořadu Máte slovo**

**Dialogue speech formats – communication strategies of
Michaela Jílková in TV programme Máte slovo**

Bakalářská diplomová práce

Ludmila CHUDÁRKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Petra Chvojková

Olomouc 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala pod vedením Mgr. Petry Chvojkové samostatně a uvedla všechny literární i elektronické zdroje, ze kterých jsem čerpala. Celkový počet znaků je 134 472.

V Olomouci dne 15. dubna 2014

.....
Ludmila CHUDÁRKOVÁ

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí své bakalářské diplomové práce Mgr. Petře Chvojkové za pomoc při výběru a specifikaci tématu a za její připomínky v průběhu tvorby samotné práce. Děkuji také všem, kteří mi během psaní této práce věnovali svůj čas a cenné rady.

ANOTACE

Předložená bakalářská diplomová práce se zabývá činností moderátorky Michaely Jílkové v diskusním pořadu Máte slovo. Analyzuje verbální prostředky řízení dialogu, přičemž klade důraz na klasifikaci a analýzu moderátorčinných otázek a přerušování replik hostů. V teoretické části práce jsou definovány pojmy související s mediálním dialogem a moderátorskou činností. Tak je utvořen analytický rámec pro část praktickou, která se zabývá popisem a analýzou vybraných prostředků řízení dialogu, které moderátorka využívá. Analýza je prováděna na základě důkladného sledování vzorku dvou dílů pořadu. Cílem práce je analýza vybraných komunikačních strategií, pomocí kterých moderátorka dosahuje svého úkolu, kterým je řízení průběhu diskusního pořadu. Práce má za úkol také zjistit míru agresivity jejího tázání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Mediální dialog, institucionální dialog, řízení dialogu, dialogické žánry, diskusní pořad, moderátor, role moderátora, promluvy moderátora, otázky moderátora, přerušování replik, Máte slovo, Michaela Jílková

ABSTRACT

The bachelor thesis presented depicts the performance of the TV host Michaela Jílková in the talk show *Máte slovo*. It will analyze the verbal means of the dialogue management, while emphasizing the classification of the host's questions and the interruption of guests' talks. In the theoretical part of the thesis there will be defined the terms connected to the media dialogue and the performance of the host. This way the analytical framework will be constructed to function in the practical part, which will describe and analyse the means of the dialogue management that the host uses. The analysis is based on the thorough watching of two episodes of the show. The goal of the thesis is to describe the communication strategies used to enable the host to achieve her task to direct the course of the talk show. Another goal of the thesis is to find the degree of aggressiveness of the host.

KEY WORDS

Media dialogue, institutional dialogue, dialogue management, genres of the dialogue, talk show, host, role of the host, utterances of the host, questions of the host, interruption of guests' talks, *Máte slovo*, Michaela Jílková

OBSAH

ÚVOD	9
1. CÍLE PRÁCE.....	10
2. POSTUP PRÁCE	12
3. ZDROJE PRÁCE A KONTEXT ZKOUMÁNÍ	14
4. STRUKTURA PRÁCE	18
TEORETICKÁ ČÁST	19
5. MEDIÁLNÍ DIALOG.....	19
5.1. Definice pojmu.....	19
5.2. Styl mediálních dialogů	20
5.2.1. Konfliktní a kooperativní styl	21
5.3. Typy mediálních dialogů	22
5.4. Dialogizované žánry televizní publicistiky	24
5.4.1. Beseda.....	24
5.4.2. Debata	25
5.4.3. Diskuse.....	26
5.4.4. Rozhovor (interview).....	27
5.4.5. Pořad Máte slovo v kontextu dialogizovaných žánrů televizní publicistiky	28
6. MODERÁTOR	30
6.1. Definice pojmu.....	30
6.2. Role a úlohy moderátora.....	31

6.2.1. Organizační	31
6.2.2. Řídící.....	32
6.2.3. Zprostředkující	33
7. ZÁKLADNÍ JEDNOTKY ANALÝZY DIALOGU.....	34
7.1. Replika.....	34
7.2. Střídání replik v dialogu	34
7.2.1. Střídání replik v televizních politických diskusích	35
7.3. Presekvence.....	36
7.4. Opravné sekvence	36
7.5. Párové sekvence	36
7.6. Globální organizace rozhovoru.....	37
7.7. Preferenční organizace dialogu.....	37
7.8. Otázka.....	38
7.8.1. Typologie otázek	38
7.9. Dotaz.....	41
ANALYTICKÁ ČÁST	42
8. ANALYZOVANÝ VZOREK A JEHO TRANSKRIPCE	42
9. MÁTE SLOVO – PŘEDSTAVENÍ POŘADU.....	43
10. ANALÝZA	44
10.1. Typy promluv.....	44
10.1.1. Nástroje řízení dialogu.....	44

10.1.2. Promluvy reflektující průběh pořadu.....	47
10.2. Zkoumané aspekty tázání.....	50
10.2.1. Forma tázání.....	50
10.2.2. Jednoduché a složené dotazy.....	54
10.2.3. Reformulace a opakování otázek.....	56
10.3. Přerušování replik hostů	59
10.3.1. První případ – příliš dlouhá promluva	61
10.3.2. Druhý případ – promluva mimo téma, potřeba ujasnění/doplnění.....	62
10.3.3. Třetí případ – potřeba předání slova.....	63
10.3.4. Čtvrtý případ - promluva bez udělení slova.....	63
10.3.5. Pátý případ - námitka.....	64
10.3.6. Šestý případ – kladný ohlas.....	64
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	69
Knižní zdroje	69
Elektronické časopisecké studie	70
Ostatní prameny	71
SEZNAM SCHÉMÁT	72
SEZNAM TABULEK.....	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

„Ne náhodou jsou současná mediální utkání politiků a dalších osobností veřejného života označována jako novodobé gladiátorské hry.“¹

Těmito slovy hodnotí současnou situaci německá teoretička a odbornice na mediální dialog Edda Weigandová.² I když byla tato metafora nejspíše vyřčena s jistou dávkou nadsázky, při sledování politických debat je často nutné dát autorce za pravdu. Účastníci dialogů se mnohdy mění v „bojovníky“, kteří se za každou cenu snaží přesvědčit všechny o své pravdě, někdy i na úkor slušného chování či dodržování pravidel pro střídání replik mluvčích v dialogu. Tento jev je sice asi nejzřetelnější právě u politiků, jelikož díky jejich výřečnosti a přesvědčovací schopnosti jsou schopni mluvit dlouho, opakovaně a vytrvale. Neznamená to ale, že lidé jiných profesí by se též nedokázali vžít do role „gladiátora“ a svého protivníka se nesnažili „vyřadit ze hry“. Když člověk shlédne několik dílů pořadu, kterým se předložená bakalářská práce zabývá, zjistí, že v podstatě nezáleží na povolání, protože za svou pravdu nakonec bojuje každý. Proto je důležité, aby takové dialogy, kde proti sobě vystupují strany s protichůdnými myšlenkami, někdo řídil. Musí totiž existovat někdo, kdo dohlíží na to, aby dialog opravdu nedopadl jako gladiátorský zápas, aby proběhl v mezích slušnosti, aby se měl možnost vyjádřit i hlasově slabší jedinec, aby byl pořad zajímavý a přínosný pro diváky. Za tímto účelem existují právě moderátoři. O jejich činnosti pojednává tato práce, která podává popis vybraných komunikačních strategií, které moderátoři používají k řízení a usměrňování těchto novodobých, verbálních „gladiátorských zápasů“.

¹ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 80.

² Tamtéž.

1. CÍLE PRÁCE

Hlavním výzkumným cílem předložené bakalářské práce je analýza způsobu řízení pořadu Máte slovo moderátorkou Michaelou Jílkovou. Práce si bude všimnout vybraných komunikačních strategií³, které moderátorka používá k dosažení svých cílů. Bude se jednat o formy tázání, reformulace otázek, opakování otázek a přerušování replik jiných mluvčích. Práce má za úkol zjistit míru agresivity moderátorky v daném vzorku pořadu.

Bude konstatováno, jaké typy otázek moderátorka nejvíce využívá, jak často otázky reformuluje či opakuje. Bude také zjištěno, nakolik se v daném vzorku pořadu daří moderátorce prostřednictvím reformulací či zopakování otázky získat požadovanou odpověď, tedy nakolik jsou zde pro ni tyto strategie úspěšné. Jednou z věcí, na které upozorňuje Havlík je to, že moderátoři kladou často zjišťovací otázky „[...] Zastavme se na chvíli ještě u oněch zjišťovacích otázek, neboť to je jeden z klíčových prostředků současných moderátorů. [...] Zde jen připomenu, že si moderátoři libují v zjišťovacích otázkách především proto, že jimi omezují možné odpovědi, a tím pádem je mohou i snáze vymáhat („ale vy jste mi ještě neodpověděl na mou otázku“). To moderátorům umožňuje zároveň zatlačit hosty do kouta a mít pod kontrolou.“⁴ Předložená práce má tedy za cíl zjistit, jestli i v případě Michaely Jílkové platí ona záliba ve zjišťovacích otázkách. Z formátu pořadu Máte slovo je možno předpokládat, že jeho řízení bude činěno konfliktním stylem, s čímž je spojená i otázka agresivity v tázání. Jelikož si práce klade za cíl zjistit právě míru agresivity tázání moderátorky v daném vzorku pořadu, bude mimo jiné zjišťovat i míru využívání negativních zjišťovacích otázek⁵, které jsou také indikátorem agresivity.⁶

Dílčím cílem práce je také zjistit a popsat, z jakých důvodů, popřípadě za jakým účelem moderátorka přerušuje promluvy mluvčích. Proto bude pro daný vzorek pořadu na základě jeho pozorování vytvořena kategorizace důvodů přerušování replik moderátorkou.

³ Pozn.: Postup jednotlivých komunikantů v komunikační události, způsob realizace jejich záměrů (KOŘENSKÝ, Jan, Jana HOFFMANNOVÁ a Olga MÜLLEROVÁ. Metoda analýzy komunikačního procesu. *Naše řeč* [online]. 1987, roč. 70, č. 2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6682>).

⁴ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 21 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

⁵ Pozn.: Zjišťovací otázky, které v sobě obsahují určitý předpoklad.

⁶ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

Dalším dílčím cílem je vytvoření klasifikace jednotlivých typů promluv pro daný zkoumaný vzorek pořadu a jejich následná kvantifikace. Tak bude jasně vidět, které promluvy moderátorka používá nejčastěji. Tento cíl byl zvolen také proto, že jeho naplnění bude užitečné jako výchozí materiál pro případné další, důkladnější analýzy daného pořadu či stylu dané moderátorky. Kromě toho bude představovat na první pohled jasný přehled všech typů promluv, kterými moderátorka uskutečňuje v daných pořadech své komunikační strategie.

Předložená bakalářská práce si naopak neklade za cíl analýzu neverbálních prostředků komunikace ani gramatických či stylistických aspektů promluv. Nesnaží se odpovědět na otázku, jestli moderátorka plní svou práci dobře nebo ji jakkoli hodnotit. Cílem není ani vytvoření komplexní analýzy či popisu stylu dané moderátorky. Výsledkem bude pouze dílčí analýza některých aspektů řízení pořadu na základě malého vzorku pořadu, která může být do budoucna užitečná pro další, důkladnější analýzy.

2. POSTUP PRÁCE

Naplňování cílů práce bude uskutečňováno následujícím způsobem. Vybrané dva díly pořadu budou důkladně sledovány a doslovně přepsány podle pravidel, která poskytuje Korpus DIALOG⁷, aby bylo následně možné provádět analýzu. To znamená, že nevznikne jen prostý text, ale text obohacený o transkripční značky, které jsou uvedeny níže.⁸ Důležité bude především důsledně označit překrývání replik, aby se následně snáze detekovalo, kdy přesně moderátorka mluvčí přerušovala. Transkripce budou potřebné i pro kvantifikaci jednotlivých typů otázek i promluv. Pracovat jen s audiovizuální nahrávkou by nebylo tolik přehledné a mohlo by snadno dojít k chybám, přehlédnutím či opomenutím. Úryvky z transkripcí navíc budou sloužit jako názorné příklady při analýze a uskutečňování cílů práce. Jejich vyhotovení je tedy důležitou součástí a předpokladem pro danou analýzu.

První dílčí cíl, kterým je zjištění četnosti jednotlivých typů otázek a tím i míry agresivity tázání, bude uskutečněn následujícím způsobem. Všechny otázky, které v daném pořadu zazněly ze strany moderátorky, budou rozříděny do skupin podle toho, o jaký typ otázky se jedná. Následně bude spočítáno, kolikrát se který typ otázky objevil. Z výsledků bude vytvořen přehledný výstup v podobě tabulek. Tak bude zjištěno, který typ moderátorka používala nejvíce, a budou z toho vyvozeny patřičné závěry. Také bude na konkrétních případech ukázáno a popsáno, čeho moderátorka jednotlivými typy otázek dosahuje.

Dále budou v transkripcích vyhledány a kvantifikovány všechny reformulace otázek a všechna opakování otázek. Také jejich četnosti budou zavedeny do příslušných tabulek, přičemž bude brán ohled i na to, kolikrát moderátorka poté, co svůj dotaz reformulovala či zopakovala, dosáhla svého cíle a dostala vyžadovanou odpověď. Tímto postupem bude zjištěno, nakolik byly ve zkoumaném vzorku pořadu úspěšné tyto strategie a tím splněn i další dílčí cíl práce.

Z transkripcí budou vybrány také ty promluvy, kterými moderátorka přerušila repliku některého mluvčího. Tyto promluvy budou navíc pro daný zkoumaný vzorek rozříděny do skupin. Při řazení těchto promluv do konkrétních skupin bude brán ohled na to, z jakých

⁷ Korpus DIALOG je speciální multimediální korpus mluvené češtiny. Shromažďuje veřejné jazykové projevy dialogického typu – nahrávky a přepisy diskusních pořadů českých televizí. Slouží výzkumu mediální komunikace a výzkumu mluvené češtiny v její současné veřejné podobě. (Korpus DIALOG [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: www.ujc.dialogy.cz).

⁸ Kapitola 8. Analyzovaný vzorek a jeho transkripce.

důvodů moderátorka mluvčí přerušila. Každému přerušení bude tedy vyhodnocen a připsán jeho důvod či účel. Poté budou všechny tyto důvody zaneseny do tabulky jejich četností, aby bylo jasné, který z nich nejčastěji stojí za rozhodnutím moderátorky přerušit repliku mluvčího a čeho chce touto komunikační strategií dosáhnout.

Poslední dílčí cíl, a sice vytvoření přehledu všech typů promluv, které moderátorka v daných dvou pořadech použila, bude tvořen taktéž na základě transkripce. Z těch bude každá promluva moderátorky zhodnocena a po zvážení zařazena do určité kategorie promluv. Tyto kategorie včetně jejich popisu a zdůvodnění jejich volby budou pro daný zkoumaný vzorek definovány na základě jeho pozorování. Opět bude vytvořena přehledná tabulka, ze které bude jasně znatelné, které typy promluv převažují. Daná kategorizace přitom nebude vycházet kompletně ze žádného odborného zdroje, protože nebyl nalezen takový, který by nabízel kompletní klasifikaci promluv, která by navíc přesně vyhovovala potřebám daného vzorku pořadu. Tato klasifikace bude tudíž vytvořena speciálně pro daný zkoumaný vzorek na základě jeho pozorování a důkladné studie transkripce.

Všechny analyzované jevy budou dokládány nejen prostřednictvím tabulek, ale i prostřednictvím konkrétních příkladů z transkripce, na kterých budou dané strategie a jejich účinky názorně ukázány a popsány.

Na konec budou výsledky analýzy uvedeny v koherentním textu. Na základě získaných čísel bude konstatováno, jaké promluvy moderátorky poukazují, popřípadě nepoukazují, na agresivní styl řízení dialogu, které strategie moderátorka nejvíce používá a čeho, případně jak úspěšně, se tím snaží dosahovat.

3. ZDROJE PRÁCE A KONTEXT ZKOUMÁNÍ

Práce vychází z řady zdrojů, které poskytují důležité podklady a informace k její tvorbě. Kapitola zabývající se mediálním dialogem vychází primárně z publikace Styl mediálních dialogů od Světlý Čmejrkové⁹, ve které je mediální dialog definován a jsou popsány jeho styly i typy. Kromě toho nabízí i konkrétní příklady analýzy. Z toho důvodu je publikace prospěšná i k části analytické. K vymezení publicistických žánrů založených na dialogu jsou použity pro komplexnější pojetí a možnost srovnání čtyři různé zdroje, a sice Žurnalistické žánry v televizi od Jána Košča¹⁰, Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty od Viktora Jílka¹¹, Umění argumentace od Krzysztofa Szymanka¹² a Publicistické žánry od Karla Štorkána¹³. Užitečným zdrojem pro teoretickou část je i další titul, na jehož tvorbě se podílela Čmejrková. Jedná se o publikaci Jazyk, média, politika od autorek Světlý Čmejrkové a Jany Hoffmannové.¹⁴ Zde Čmejrková v kapitole Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu definuje především konfrontační a kooperativní styly dialogu a popisuje jejich rozdíly. Mimo to jsou zde popsány některé typy promluv a úlohy moderátorů. Kapitola o rolích a úlohách moderátorů však v největší míře vychází ze studie Olgy Müllerové, která nese název Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum.¹⁵ Poslední kapitola teoretické části práce vychází ze studie Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel od Jiřího Nekvapila.¹⁶ Ta obsahuje zpracování základních prvků analýzy dialogu. Typy otázek budou zpracovány stejně jako žánry z více zdrojů. Bude se jednat o publikace Publicistické žánry od Karla Štorkána¹⁷, Umění argumentace od Krzysztofa Szymanka¹⁸, Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty od Viktora Jílka¹⁹, Příruční mluvnice češtiny od kolektivu

⁹ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013.

¹⁰ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984.

¹¹ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005.

¹² SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

¹³ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980.

¹⁴ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003.

¹⁵ MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč* [online]. 1999, roč. 82, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528>.

¹⁶ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 80-87.

¹⁷ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980.

¹⁸ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

¹⁹ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005.

autorů a v neposlední řadě o studii Martina Havlíka *Otázky Václava Moravce*²⁰ a poznámky k práci moderátorů politických televizních debat rozhlasových interview²¹. Důvod je zde opět ten, aby bylo pro srovnání poskytnuto více náhledů na tuto problematiku. Pro analytickou část bude zvolen jeden z nich, který bude případně upraven tak, aby co nejvíce vyhovoval požadavkům práce.

Existuje několik druhů interpretace komunikačních událostí.²² Jsou to například subjektivě objektová interpretace, tematicko-obsahová interpretace, interpretace textu/komunikátu a jeho segmentace či pragmatická interpretace.²³ Předložená práce vychází z interpretace pragmatické. „[...] *komunikanti sledují v průběhu komunikační události různé komunikační záměry (někdy i vedlejší, skryté apod.) — snaží se ovlivnit partnery, utvářet jejich postoje, city, psychický stav, způsobit změny ve vlastní informovanosti nebo v informovanosti partnerů. [...] Celý postup jednotlivých komunikantů v komunikační události, způsob a pořadí realizace jejich dílčích záměrů označujeme jako komunikační strategii.*“²⁴

Jelikož je cílem práce zjišťovat formy dotazů a jejich počet, dále jejich opakování, reformulace a přerušování replik hostů, a tím následně zjistit míru agresivity moderátorky, bude práce metodologicky vycházet ze studie Claymana a Heritage²⁵, kteří „[...] *vyvinuli metodu, která umožňuje kvantitativní srovnání agresivity různých dotazů na základě jejich*

²⁰ HAVLÍK, Martin. *Otázky Václava Moravce*. In: JAKLOVÁ, Alena. *Člověk - jazyk - text* [online]. 2008 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z:

http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/ujc/zakladni-informace/oddeleni/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/ke-stazeni/Otxzky_Vxclava_Moravce.pdf.

²¹ HAVLÍK, Martin. *Poznámky k práci moderátorů politických debat a rozhlasových interview. Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

²² Pozn.: Průběh komunikace, vzájemné dorozumívání subjektů v konkrétní komunikační situaci. Komunikační situací se rozumí výslednice působení různých faktorů, jako je například počet účastníků, sociální a psychologické charakteristiky účastníků, jejich věk, vztahy mezi nimi, prostor a čas, ve kterém komunikace probíhá a další. (KORĚNSKÝ, Jan, Jana HOFFMANNOVÁ a Olga MÜLLEROVÁ. *Metoda analýzy komunikačního procesu. Naše řeč* [online]. 1987, roč. 70, č. 2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6682>).

²³ KORĚNSKÝ, Jan, Jana HOFFMANNOVÁ a Olga MÜLLEROVÁ. *Metoda analýzy komunikačního procesu. Naše řeč* [online]. 1987, roč. 70, č. 2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6682>.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ CLAYMAN, Steven a John HERITAGE. *Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan. Journal of Communication* [online]. 2002 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/clayman/docs/QuestioningPresidents.pdf>.

formy.²⁶ Podobně v českém prostředí pracoval Martin Havlík, jenž z této studie čerpal, a proto bude nadále předložená bakalářská práce metodologicky vycházet právě z jeho studií. Havlík sledoval, kolikrát moderátoři repliky mluvčích přerušili a jaké formy otázek jak často používali. Havlík upozorňuje na to, že stejně jako forma dotazů, i četnost přerušování promluv je jedním z ukazatelů agresivity. „*Osobně považuji přerušování za jeden ze signifikantních rysů stylu tazatelů a za příznak jejich agresivity.*“²⁷ Z toho důvodu bude právě přerušování replik ze strany moderátorky analyzováno podrobněji.

Jelikož předložená práce vychází ze studií Martina Havlíka, taktéž bude pracovat s formálním roztríděním otázek, jak je tomu u něj. Předložená práce bude tedy otázky dělit stejně jako Havlík ve své studii Poznámky k práci moderátorů politických televizních debat rozhlasových interview²⁸ na zjišťovací (+ negativní zjišťovací), doplňovací, vylučovací, následné, a „neotázkové“ dotazy. Toto členění bude ještě rozvinuto tak, že bude počítáno, kolik se vyskytuje dotazů složených a kolik jednoduchých. Bude tak učiněno proto, že jak píše Havlík, dotazy složené z více otázek jsou považovány za agresivnější než dotazy jednoduché. „*Tak např. zjišťovací otázky považují autoři za agresivnější než doplňovací, dále dotazy složené z několika otázek oproti jednoduchým dotazům, dotazy, v nichž otázce předchází kontextualizující úvod, počet následných otázek atd.*“²⁹ Určení míry agrese tázání bude tedy záviset na počtu zjišťovacích otázek spolu s negativními zjišťovacími otázkami, dále na počtu složených dotazů a následných dotazů. Za složený dotaz bude považován takový dotaz, který v sobě obsahuje buďto více otázek, nebo i otázku a spolu s jiným typem promluvy.

Havlíkovy studie jsou koncipovány tak, že autor vždy na konkrétním úryvku z transkripce poukáže na určitý jev, rozebere, co se v dané situaci stalo, co kdo řekl, čeho tím chtěl pravděpodobně docílit a co tím reálně dokázal. Z těchto jeho vysvětlení a poznámek ke konkrétním činům moderátorů čerpá i předložená práce.

²⁶ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

²⁷ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

²⁸ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

²⁹ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

Největším rozdílem od Havlíkových studií bude, že předložená práce se nebude snažit analyzovat střídání replik, kterým se Havlík zabývá důsledně. Cílem této práce totiž není jakkoli rozebírat promluvy či přerušování ze stran diskutujících, ale pouze promluvy a přerušování ze strany moderátorky.

4. STRUKTURA PRÁCE

Teoretická část shrnuje dosavadní znalosti k tématu a tvoří ji tři kapitoly. První z nich³⁰ se zabývá mediálním dialogem. Zmíněny jsou jeho styly a typy, důraz je kladen i na vymezení dialogických mluvených žánrů (debata, diskuse, beseda, rozhovor). V další kapitole teoretické části³¹ jsou shrnuty informace o moderátorské činnosti. Nejprve je vymezen pojem moderátor a jsou zmíněny předpoklady, které divák od moderátora očekává. Předmětem zájmu jsou dále moderátorovy role (organizační, řídicí, zprostředkující) a s nimi spojené úlohy (nastolování témat, provádění pořadem, kladení otázek...). V poslední kapitole teoretické části³² jsou vymezeny základní pojmy analýzy mediálního dialogu. Toto vymezení teoretických pojmů a souvislostí je důležité pro pochopení části druhé, analytické.

V úvodu analytické části je stručně představen samotný pořad, který je zkoumán. Následuje pak analýza vybraných prvků, kterými moderátorka dosahuje řízení pořadu a na kterých je ukázána míra její agresivity. Nejprve je předložena kategorizace typů promluv moderátorky i s jejich kvantifikací. Dále jsou analyzovány, zavedeny do tabulek četností a okomentovány moderátorčiny otázky, opakování otázek a jejich reformulace. Nakonec je zařazena kapitola o přerušování diskutujících moderátorkou.

V závěru práce je zhodnoceno, jak se podařilo naplnit cíle a k čemu práce dospěla. Tyto závěry a výsledky zkoumání jsou shrnuty. Také je konstatováno, jak by se dalo dané téma dále rozvíjet.

³⁰ Viz kapitola 5. Mediální dialog.

³¹ Viz kapitola 6. Moderátor.

³² Viz kapitola 7. Základní prvky analýzy dialogu.

TEORETICKÁ ČÁST

5. MEDIÁLNÍ DIALOG

5.1. Definice pojmu

Podle Čmejkové mají mediální dialogy ve svém základu přirozené dialogy, v tomto pojetí jsou však jejich institucionalizovanou formou. Rozdíl mezi přirozeným dialogem a dialogem mediálním je ten, že mechanismus střídání mluvčích je v institucionálním dialogu regulován, zatímco v běžném dialogu je přirozený. Regulace spočívá v tom, že v mediálním dialogu má hlavní roli moderátor, ten uděluje i odebírá slovo a také určuje, jak mají hosté odpovídat. Dále moderátor může hodnotit, zda hosté reagují jasně, srozumitelně a příliš se nevyhýbají tématu a otázce. V některých případech může dokonce docházet k tomu, že moderátor hosty kárá, ironizuje jejich odpovědi a používá proti nim jiné verbální násilí. To samé si ovšem hosté k moderátorovi zpravidla dovolit nemohou. Z výše uvedené charakteristiky je tak patrné, že mediální dialog je dialogem asymetrickým.³³ „Právě tato asymetrie nutí účastníky mediálního dialogu bojovat – nejen o slovo, ale také o zachování tváře, již se moderátor snaží ohrozit. Občas se hosté pokoušejí nastolit ve vztahu s moderátorem symetrii a pouštějí se s ním do souboje.“³⁴ Zmíněný souboj svádějí hosté s moderátorem kvůli divákům, pro které je v podstatě mediální dialog konstruován. Orientace na příjemce mediálního dialogu (diváky, publikum, posluchače, apod.) je také důležitým rysem mediálního dialogu.³⁵

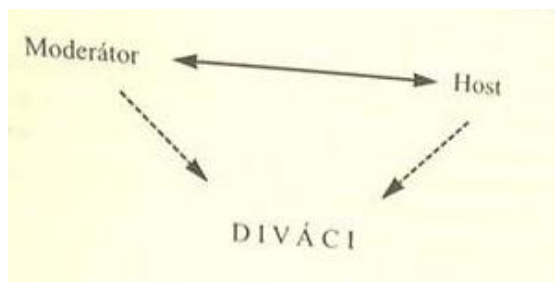

Schéma č. 1: Mediální dialog s jedním hostem³⁶

³³ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 9-10.

³⁴ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 10.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 86.

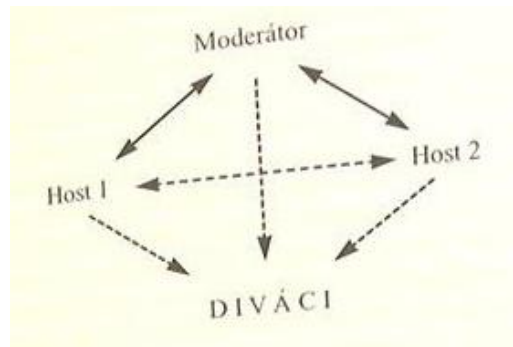

Schéma č. 2: Mediální dialog s více hosty³⁷

Na utvoření mediálního dialogu jako specifického druhu vysílání se podílel i jeho konfrontační charakter, který diváci sledávají zábavným. To také přispělo podle Čmejkrové dokonce ke vzniku nového termínu *confrontaiment*, který znamená propojení konfrontace a zábavy. Tedy konfrontaci pro pobavení.³⁸

5.2. Styl mediálních dialogů

Styl mediálních dialogů je podle Čmejkrové určován žánrovými zvyklostmi (viz podkapitola Typy mediálních dialogů), vztahy a individuálními kompetencemi mluvčích, ale také dalšími konkrétními situačními momenty a daným kontextem, které mohou být předem plánované, nebo mohou vznikat spontánně.³⁹ Dle analýz a závěru práce Čmejkrové se dá styl mediálních dialogů nejobecněji zařadit k funkčnímu stylu publicistickému. Zkoumané televizní mediální dialogy navíc nesou stylové rysy mluvenosti, „[...] díky nimž nabývají tyto komunikáty rysy funkčního stylu prostě sdělovacího, jak pokud jde o užívané prostředky, tak o jejich funkci.“⁴⁰ Dialogy mohou mít však podrobnější stylové rozrůznění, jelikož může záležet na míře odbornosti tématu nebo komunikačních dovednostech jednotlivých účastníků komunikace.

Jak už bylo řečeno, styl mediálního dialogu se odvíjí od komunikačních stylů jednotlivých komunikačních partnerů. Komunikační styl každého jedince je jiný, jelikož se formuje v průběhu života „[...] spolu s tím, jak se konstituují lidské identity v prostředí rodinném, pracovním, společenském. V institucionálním prostředí médií a v rámci jednotlivých

³⁷ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejkrová – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 87.

³⁸ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejkrová – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 80.

³⁹ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 11.

⁴⁰ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 13.

mediálních formátů, v nichž jsou mluvčím přisouzeny určité role, jsou jejich komunikační styly navíc ovlivněny charakterem a vývojem situace, žánrovými očekáváními spjatými s jednotlivými pořady.⁴¹

5.2.1. Konfliktní a kooperativní styl

Styl konfrontační (nebo také konfliktní) a styl kooperativní jsou dva základní styly mediálních dialogů. I pro ně ovšem platí, že záleží na dané komunikační situaci, tématu a účelu mediálního dialogu, komunikačních schopnostech mluvčích i roli moderátora, které tvoří výsledný styl, ať už kooperativní či konfliktní. Čmejková si všímá, že mediální dialogy se vedou spíše konfrontační cestou.⁴² „Fakt, že osobnost veřejného života má jen zřídka možnost obracet se k publiku s projevem monologickým, předem připraveným, promyšleným a učesaným, a o to častěji se ocitá v palbě otázek, na něž je nucena odpovídat, anebo se ocitá tváří v tvář přímému odpůrci, který její tvrzení zpochybňuje či přímo neguje, je pro výsledný komunikát rysem konstitutivním.“⁴³

V mediálním dialogu, který je veden v konfrontačním stylu, se moderátor snaží přimět zpovídanou osobu k formulaci přesné a jednoznačné odpovědi. Také má za cíl přimět hosta, aby zaujal k probíranému tématu stanovisko, které bude nejlépe velmi sporné, a tudíž atraktivita dialogu pro příjemce médií stoupne. Čmejková ve své publikaci píše, že obecně platí, že televizní pořad, který je kontroverzní a ostrý, je pro diváky daleko zajímavější, a moderátoři se proto snaží konflikt navodit a vyhrotit.⁴⁴ Dále však Čmejková konstatuje, že i dialogy vedené v konfrontačním stylu mají i charakter kooperativní, i když v jiném slova smyslu. „Přesto se analytické mediálních rozhovorů shodují v tom, že i ty rozhovory, které bychom mohli nazvat nesmlouvavými duely, mají při vší kompetitivnosti a konfliktnosti koneckonců charakter kooperativní, neboť jen málokdy se stane, že hovořící protivníci přestanou vzájemně respektovat své role a opustí televizní studio. Navíc, jen některé údery, které si účastníci dialogu zasazují, jsou opravdové, jiné jsou rituální.“

⁴¹ ČMEJRKOVÁ, Světla. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 44.

⁴² ČMEJRKOVÁ, Světla. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světla Čmejková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 82-83.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ ČMEJRKOVÁ, Světla. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světla Čmejková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 84.

Složitou povahu debat vystihuje tvrzení, že jsou druhem společného snažení cestou neustálých konfliktů.“⁴⁵

5.3. Typy mediálních dialogů

Mediální dialogy se mohou klasifikovat dle různých kritérií. Tato práce se však takovými členěním a všemi jeho typy podrobně nezabývá. Čmejková rozlišuje typy mediálních dialogů podle počtu účastníků a podle tématu a účelu dialogu.⁴⁶ Ve své publikaci ovšem nedělá celkový výčet jednotlivých typů mediálních dialogů, v úvodu příslušné kapitoly konstatuje, že dialogy, ve kterých je přítomen televizní či rozhlasový moderátor nebo moderátoři, se nazývají institucionální.⁴⁷ Tomuto typu mediálních dialogů se bude věnovat i tato bakalářská práce. Tudíž budou další odstavce charakterizovat pouze dialogy institucionální, které jsou pro tuto práci relevantní.

Počet účastníků v institucionálním dialogu není přesně určen. Může ho tvořit jeden moderátor a jeden host, nebo i více moderátorů a více hostů. V pořadech, kde jsou hosté s protichůdnými názory, může počet hostů záviset na tématu mediálního dialogu. Počet účastníků má vliv na průběh mediálního dialogu, neboť „[...] záleží na tom, zda je host interviewován jedním moderátorem, anebo jej zpovídají hned dva moderátoři, a zda host odpovídá pouze moderátorovi/moderátorům, anebo má proti sobě navíc ještě svého oponenta.“⁴⁸

Podle tématu a účelu mediálního dialogu rozlišuje Čmejková tři typy. Jsou to informativní rozhovor, politický duel a zábavný dialog. Informativní interview slouží především jako prostředek ke sdělování informací z oblasti kultury, ekonomiky, vědy, a podobně, kdy moderátor zpovídá odborníka na dané téma.⁴⁹ Vztahem účastníků, jejich komunikačními dovednostmi a samotnou komunikací v mediálním dialogu je již charakterizován další typ, a to politický duel. „U politických duelů se jako konstitutivní rys daleko více prosazuje kontroverznost, interakční napětí: obtížné dohadování se o tématech, vyjednávání o způsobu kladení otázek a o užívaných výrazech.“⁵⁰ Čmejková také vyslovuje domněnku, že zajímavost televizního rozhovoru roste s ostrostí a kontroverzností rozhovoru.

⁴⁵ ČMEJRKOVÁ, Světle. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světle Čmejková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 84.

⁴⁶ ČMEJRKOVÁ, Světle. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 45.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ ČMEJRKOVÁ, Světle. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 46.

⁴⁹ ČMEJRKOVÁ, Světle. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 47.

⁵⁰ ČMEJRKOVÁ, Světle. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 75.

A moderátoři se právě tyto věci snaží podněcovat a vyostřovat protichůdné názory.⁵¹ Průběh rozhovoru, který je klasifikovaný jako politický duel, se může zdát leckdy rozkouskovaný. Moderátor se totiž snaží přerušit hosta v případě odklonění se od otázky, naopak i host má tendenci přerušovat moderátora při kladení otázek, a tak „[...] výsledný projev bývá v důsledku skákání do řeči chvílemi dost přetržitý, zvláště když je jeden host navíc přerušován ještě výhradami druhého hosta, který jejich tvrzení napadá.“⁵² Třetím typem jsou dialogy zábavné, jejichž hlavním cílem není sdělovat informace, ale pobavit příjemce. Podle Čmejkové však i tyto rozhovory sdělují informace, avšak ne takové, jako v informativním rozhovoru. Jedná se o informace o hostovi daného mediálního dialogu, pohotovosti a vtipnosti moderátora, o náladě komunikačních partnerů nebo o pohodě v televizním studiu.⁵³ Čmejková v rámci zábavního rozhovoru vymezuje jeho dva podtypy, a to talk show a výplňkovou konverzaci. Výplňkový dialog, nebo také „blábolivý“, se odehrává mezi moderátory spontánně mezi různými fázemi pořadu. Převažuje komunikace neformální, obsah rozhovoru je často vyprázdněný.⁵⁴ „Zábavní (resp. zábavné) dialogy typu talk show jsou hlavně ze strany moderátorů záměrově a strategicky daleko bohatší: ke slovu přichází manipulace, provokace, maximální využívání humorného a komického potenciálu vzájemné interakce – bez ohledu na porušování pravidel odvozených z principu kooperace.“⁵⁵

Žánry mediálních rozhovorů se mohou také lišit svým charakterem. Když moderátor nechává prezentovat hosta jeho názory a postoje a neklade mu žádné překážky, tak může být účinkování v mediálním dialogu pro hosta přijatelné. Na druhé straně například v investigativně zaměřených rozhovorech se hosté mohou cítit vyslychaní, někdy se dokonce užívá výraz „grilování“. To však platí i o dialozích na běžné téma, protože se může stát, že se objeví otázka, na kterou by host raději neodpovídal, popřípadě by se jí rád vyhnul.⁵⁶ V intelektuálně zaměřených pořadech je podle Čmejkové základní požadavek na taktnost moderátora. Ten by měl dávat hostovi dostatečný prostor, a navíc ho i podporovat, aby myšlenku dále rozvíjel. Moderátor by měl reagovat souhlasně směrem k hostovi a jen málokdy prezentovat protichůdný názor. Svůj pohled má dokonce pozměnit ve prospěch pohledu daného hosta. Je to tedy opačné než při investigativních rozhovorech, kdy

⁵¹ ČMEJKOVÁ, Světa. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 58.

⁵² ČMEJKOVÁ, Světa. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 61.

⁵³ ČMEJKOVÁ, Světa. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 66.

⁵⁴ ČMEJKOVÁ, Světa. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 76.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ ČMEJKOVÁ, Světa. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 11.

moderátor hosta často přerušuje. Navíc investigativně zaměřeni moderátoři se mohou snažit konflikt i uměle vyprovokovat, aby se tak postarali o atraktivnost pořadu, a mohli tak nazývat mediální dialog střetem.⁵⁷

Hoffmannová ve své práci uvádí, že co se týká žánrového rozrůznění mediálních dialogů, do popředí se dostává žánr pod termínem interview. Uvádí však, že pojmy jako new interview či political interview v sobě zahrnují typy dialogů, které se v češtině nazývají televizní debaty či televizní diskusní pořady. Hoffmannová píše, že zmíněné debaty a diskuse patří do oblasti televizní publicistiky a objevuje se v nich větší počet účastníků, tj. moderátor a dva nebo více hostů. „*V každém případě tu jde o dialogy veřejné, institucionální, v nichž se uplatňuje především funkce informativní, ale také persvazivní. Účastníci se snaží přesvědčit moderátora, ale hlavně publikum a případně politického soupeře, který sedí proti nim; proto tu často převažuje útočný a konfrontační styl nad zdvořilým a kooperativním. Moderátor musí trvat na svém, musí čelit nezřídka vyhybavým strategiím svých hostů.*“⁵⁸

5.4. Dialogizované žánry televizní publicistiky

Jak je již ze samotného názvu práce patrné, předložená práce se zabývá komunikačními strategiemi moderátorů v kontextu dialogických mluvených žánrů. Pro pochopení rozdílů mezi jednotlivými žánry budou definovány dialogické žánry televizní publicistiky, tedy beseda, debata, diskuse a interview. Publicistické žánry navazují na žánry zpravodajské, navíc však události analyzují, mohou formovat veřejné mínění a ovlivňovat cílevědomou aktivitu diváků. Na rozdíl od zpravodajských žánrů jsou žánry televizní publicistiky charakterizované komunikativností, kontaktností a přímostí.⁵⁹

5.4.1. Beseda

Princip besedy, která vznikla podle Košča jako rozhlasový žánr, „[...] spočívá v reakci na otázku formou odpovědi jedním, anebo více účastníky besedy, přičemž odpověď může vyvolat další reakci v podobě otázky, repliky, anebo argumentu.“⁶⁰ Besedu vede, řídí a usměrňuje moderátor, který formuluje otázky. Podle Košča je konvenční model besedy

⁵⁷ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 82.

⁵⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl rozhovorů v televizních publicistických pořadech: vyhybavé strategie českých politiků. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 129.

⁵⁹ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984, s. 116.

⁶⁰ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984, s. 117.

tvoreň vedoucím besedy a několika odborníky, kteří odpovídají na otázky moderátora. Besedy mohou mít charakter polemický, výměny názoru či konfrontační. Dle Košča má však nejběžnější model televizní besedy charakter debatní, který se vyznačuje klidným rozhovorem několika besedujících. Tento žánr může existovat v různých formách, například se besedy mohou vysílat ze studia nebo z autentického prostředí. Besedy se také mohou lišit počtem účastníků.⁶¹

Podle Jílka je normativní zásadou besedy její bezkonfliktní průběh. Tuto zásadu má i podporovat volba účinkujících besedy ze strany moderátora. Cílem má být komplexní pohled na danou problematiku.⁶² Jílkova definice besedy se tedy liší od definice Koščovy. Jílek totiž říká, že „[...] nejsou předpokládány prvky diskuse, polemické repliky; interakce účastníků by neměla v žádném případě přejít ve výměnu názorů.“⁶³

5.4.2. Debata

Terminologický slovník Umění argumentace od Krzysztofa Szymanka uvádí, že termín debata vznikl z francouzského sousloví boj se slovy.⁶⁴ Debata je „[...] diskuse polemická, obvykle veřejná, odvíjená shodně s méně či více formálně pojatými procedurálními předpisy, které stranám garantují možnost vyčerpávajícího předložení jejich stanovisek a argumentů, vedení vzájemné kritiky, jakož i obranu vlastních postojů.“⁶⁵ Typická debata je podle Szymanka charakteristická účastí minimálně dvou stran s opačnými stanovisky, jejichž názory jsou již před debatou vytvořeny. Měla by se týkat jednoho kontroverzního problému, názory k věci zájmu vyjadřují jednotlivé strany, které mají mít rovný přístup k projevu. Arbitr či předseda debaty by se měl starat o to, aby strany měly stejný počet členů a shodný průměrný čas na vyjádření odpovědi. Také musí tato neutrální osoba hlídat, aby čas debaty odpovídal dříve stanovenému rozsahu, má právo přerušit příliš dlouhou výpověď, nebo dokonce odejmout projev osobě, jež se dopouští osobních útoků proti druhé straně. Dále Szymanek uvádí, že je nejlepší, když se debaty účastní pouze dvě strany, které mají maximálně tři členy.⁶⁶ Vysvětluje to argumentem, že „[...] při příliš velkém počtu stran či mluvčích ztrácí debata přehlednost: zvyšuje se počet nových okruhů a dodatečných

⁶¹ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984, s. 119-120.

⁶² JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 102.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 82.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 83.

*sporných bodů, v důsledku čehož debata směřuje k tématům, která nejsou spojena s meritem věci.*⁶⁷

Další náhled na debatu uskutečnil ve své práci Jílek, který říká, že se „[...] *jedná o elektronickými médii zprostředkovanou rozpravu, rokování, rozhovor na politické, ekonomické, ekologické, aj. téma.*“⁶⁸ Cílem debaty má být v reálném čase předložení názorů účastníků, především protichůdných. Na rozdíl od diskuse ovšem není jejím cílem výsledný názorový konsensus.⁶⁹ Podle Jílka hraje v průběhu debaty důležitou roli moderátor, jeho úkoly budou ale zmíněny až dále v příslušné kapitole.⁷⁰

5.4.3. Diskuse

Tento žánr nemá primárně původ v publicistické oblasti, nýbrž v oblasti odborné, kde se užíval při vědeckých disputacích.⁷¹ Aspoň tak ve své práci popisuje diskusi Jílek. „*Diskuse je často chápána jako vzájemná interakce, často polemického charakteru, mezi dvěma a více zúčastněnými, která je řízena moderátorem. V publicistické oblasti je zprostředkována elektronickými médii. Cílem žánru není pouhá konfrontace názorů (jako u debaty), ale hledání určitého konsensu, diskuse by měla vyústit ve společné stanovisko.*“⁷² Účastníci diskuse se podle Jílka musí držet tématu, mohou mít připravené příspěvky, ale musejí umět i reagovat na položené otázky. Jejich argumentace by ideálně měla být výstižná a promyšlená a jejich projevy stručné a korektní. Jílek také rozlišuje dílčí modifikace diskuse dle způsobu její realizace, zde budou uvedeny ty modifikace, které se užívají v publicistické oblasti. Za prvé se jedná o pódiovou diskusi, jež probíhá na kongresech, sympoziích, apod., kde jsou ve vzájemné interakci odborníci či politici, a ti si své názory vyměňují za přítomnosti diváků a veřejnosti. Druhou modifikací je panelová diskuse, která je podobná diskusi pódiové, ale s tím rozdílem, že do diskuse mohou zasahovat i diváci a posluchači.⁷³

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 102.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Viz kapitola 6.2. Role a úlohy moderátora.

⁷¹ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 103.

⁷² Tamtéž.

⁷³ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 104.

Szymanek nahlíží na diskusi jako na dialog, kterého se účastní osoby s různými názory, vyjadřují svoje stanoviska podpořená argumenty, nebo vystupují proti názorům jiného účastníka. Diskuse může mít podle něj buď různé méně či více specifikované cíle, nebo nemusí mít specifikovaný cíl, a nazývá se tak volnou diskusí.⁷⁴ Specifikovaným cílem může být „[...] řešení sporu, konfrontace stanovisek, vypracování společného stanoviska, přijetí společného rozhodnutí, zjištění sporných stanovisek a bodů, předložení důvodů soupeřících stran třetím osobám (soudcům, veřejnosti, voličům), dosažení vzájemného porozumění, zdokonalení se v umění argumentace.“⁷⁵ Správně vedená diskuse by měla vytvořit nástroje k řešení problému, odstraňovat rozdílné názory, zažehnavat konflikty a odhalovat pravdu.⁷⁶

5.4.4. Rozhovor (interview)

Žánrem interview se důkladně zabýval ve své práci Štorkán. Interview je podle něj odraz běžného rozhovoru, který čím dál výrazněji zkoumá způsob myšlení, už nejde o pouhé informování.⁷⁷ Styl rozhovoru je podle Štorkána „[...] vlastně svědectvím o stylu osobnosti, dokladem jejich vrozených a vypěstovaných vyjadřovacích schopností. [...] Styl se již projevuje ve způsobu kladení otázek a jejich záznamu. Poznáme jej i na slovníku autora, ve frekvenci určitých výrazů, v expozici interviewu – a dokonce i v přímé řeči komunikujících osob.“⁷⁸ Interview Štorkán dále charakterizuje jako dialog, který mezi sebou vedou dvě osoby nebo dvě skupiny osob a jejich postavení není na stejné úrovni. Redaktor, který interview řídí, často plní úlohu dirigenta, jenž potřebuje získat fakta, k čemuž mu nestačí pouze připravené otázky.⁷⁹ Štorkán dělí interview na tři základní typy: vedený rozpravou, ve formě čistého dialogu a monologický interview. Interview vedený rozpravou je závislý na vztahu dotazovaného a interviewujícího, neboť v tomto typu rozhovoru autor vybírá zajímavá fakta a na základě spřízněnosti s dotazovanou osobou může lépe vykreslit její portrét. Interview ve formě čistého dialogu nedbá na zachycení atmosféry rozhovoru, je pouze rozhovorem se zajímavou osobností, která se vyjadřuje ke společenským otázkám. V této formě se účinně používá gradování otázek a je nutné ovládat výrazové prostředky, které dokážou oživit rozhovor. Naopak monologický

⁷⁴ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 105.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 105-106.

⁷⁷ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 105.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 111.

interview nepočítá s přílišným zapojením redaktora. Ten příliš nepřerušuje monologický proud řeči dotazované osoby a nechává její výpověď v bezprostředním kontaktu s divákem.⁸⁰

Výklad publicistického interview učinil i Jílek. Na rozdíl od zpravodajského interview jsou zde používány i otázky otevřené a kontrolní, nejen tedy otázky alternativní, dichotomické a doplňující. Charakteristickým znakem publicistického interview je fakt, že dotazující navazuje ve svých otázkách na předchozí výpověď dotazovaného. Jako otázka se také může použít věta oznamovací nebo nedokončená výpověď. Jílek rozlišuje u publicistického interview čtyři modifikace. První z nich je rozhovor zjišťující názory, jenž zjišťuje názory dotazované osoby na aktuální události. Další modifikací je osobní rozhovor, což je rozsáhlý věcný typ rozhovoru. Má výraznou informativní hodnotu. Třetí modifikací je biografický rozhovor. V něm není kladen důraz na věcnost, je zaměřený na činy či vlastnosti dotazované osobnosti. Poslední modifikací je skupinový rozhovor, ve kterém řada osob konfrontuje své názory na daný problém, ovšem ne mezi sebou. Rozhovor se dá také dle Jílkova vymezení dělit na standardizovaný, relativně volný a hloubkový. V tomto dělení záleží na míře připravenosti interviewujícího. U standardizovaného rozhovoru jsou otázky i jejich pořadí určené již předem, naopak u rozhovoru relativně volného to takto detailně naplánováno není. Rozhovor hloubkový má za cíl rozluštit podstatu věci zájmu, odhalit spojitosti a motivace činů a záměrů.⁸¹

5.4.5. Pořad *Máte slovo* v kontextu dialogizovaných žánrů televizní publicistiky

V případě volby z definic debaty, diskuse, besedy a interview, které byly popsány výše, by byl žánr zkoumaného pořadu určen jako debata, která je výše definována podle Szymanka a Jílka.⁸²

Szymanek ve svém vymezení klade důraz na to, že debaty se účastní minimálně dvě strany s opačnými stanovisky a že se týká jednoho kontroverzního problému. Obě tyto podmínky pořad *Máte slovo* splňuje. Szymanek dále píše, že je žádoucí, aby se debaty účastnily pouze dvě strany, přičemž každá z nich má maximálně tři členy.⁸³ I tento požadavek je splněn, jelikož když se odhlédne od volajících prostřednictvím radia Impuls a diváků ve

⁸⁰ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 128-135.

⁸¹ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 131-132.

⁸² Viz kapitola 5.4.2. Debata.

⁸³ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 83.

studiu, kteří se v průběhu mohou také vyjadřovat, má pořad Máte slovo právě dvě strany po třech zástupcích.

Pořad Máte slovo odpovídá i Jílkovému vymezení debaty. Podle něj se jedná o rozpravu na politické, ekonomické, ekologické a jiné téma, jejímž cílem je předložení protichůdných názorů účastníku. Cílem debaty přitom není výsledný konsensus názorů.⁸⁴ I tato definice pořadu odpovídá. Účelem pořadu totiž není, aby došlo ke shodě v názorech diskutujících stran a nikdo to ani neočekává.

Pořad Máte slovo nelze definovat jako besedu především proto, že její normativní zásadou je dle Jílka její bezkonfliktní průběh.⁸⁵ Pořad Máte slovo je ve své podstatě velmi konfliktní, účastníci si své názory vyměňují prakticky celou dobu.

Co se týče diskuse, i tento žánr má, stejně jako debata, polemický charakter a jedná se o interakci mezi stranami s protichůdnými názory. Pořad Máte slovo však není možné označit za diskusi z toho důvodu, že cílem tohoto žánru je na rozdíl od debaty „[...] hledání určitého konsensu, diskuse by měla vyústit ve společné stanovisko.“⁸⁶ Diskuse má vytvořit nástroje k řešení problému a odstraňovat rozdíly v názorech přítomných stran.⁸⁷ To samozřejmě není cílem analyzovaného pořadu.

Posledním nabízeným dialogickým mluveným žánrem je publicistické interview. Jak už bylo zmíněno, pro tento žánr je charakteristické, že dotazující navazuje svými otázkami na předchozí výpověď dotazovaného.⁸⁸ U pořadu Máte slovo však tento znak není vždy pravidlem. Moderátorka klade dotazy i nezávisle na tom, co daný mluvčí předtím řekl.

⁸⁴ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 102.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 103.

⁸⁷ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 105-106.

⁸⁸ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 131-132.

6. MODERÁTOR

6.1. Definice pojmu

Moderátorská činnost je podle Košča „[...] založena na osobité formě interpretace vlastního i získaného textu (materiálu), na personifikovaném šíření sociálních informací, spojeném s osobností odborného redaktora, jenž uvádí, řídí, vede i prezentuje žurnalistický celek (pořad) anebo jeho relativně samostatnou část.“⁸⁹ Moderátor má velký vliv na celý pořad. Diváci totiž často ztotožňují pořady s osobnostmi jejich moderátorů. Je autorskou osobností v přípravě i realizaci svého výstupu, je dramaturgem, režisérem a předpokládá se u něj i určitá míra schopnosti hereckého projevu.⁹⁰ Praktická encyklopedie žurnalistiky uvádí, že moderátor je „[...] prostředníkem mezi diváky a účastníky rozhlasového či televizního pořadu“.⁹¹

Zajímavé je podívat se na slovo moderátor z hlediska latiny. Pochází totiž z latinského slova „*moderatus*“. To znamená v překladu umírněný, klidný, rozumný. Z tohoto pohledu lze tedy říct, že moderátor je někdo, kdo umírnjuje, usměrňuje.⁹² Latinsko-český slovník nabízí i překlad slovesa „*moderor*“, které znamená mírnit, krotit, ovládat.⁹³ Je možné si tedy za pomoci latiny vyložit, že moderátor má za úkol usměrňovat, ovládat, krotit či mírnit diskutující. Samozřejmě to však není úplná a obsáhlá definice.

Na moderátory jsou ze strany diváků i diskutujících kladeny i další požadavky. Očekává se, že budou objektivní, nestranní, dobře připravení, měli by mít ověřené zdroje. Dále by u moderátorů měla být samozřejmostí jistá schopnost improvizace, jazyková vybavenost, všeobecná vzdělanost a kultivovaný projev.⁹⁴ Základní předpoklady, které by měl moderátor splňovat, definoval i Železný. Podle něj jsou to: bezchybné ovládnutí mateřského jazyka, řečová kultivovanost, schopnost orientovat se v problémech, pohotovost a schopnost improvizace, schopnost potlačit vlastní názor, morální zásady, zkušenost.⁹⁵

⁸⁹ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984, s. 158.

⁹⁰ KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984, s. 159.

⁹¹ OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002.

⁹² BUČEK, Jaroslav. Moderátor - objekt zájmu respondentů. *Jazyk a kultura* [online]. 2012, č. 12 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://www.ff.unipo.sk/jak/12_2012/bucek.pdf.

⁹³ Slovník.cz [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.slovník.cz/>.

⁹⁴ KRAUS, Jiří. Moderátor. *Naše řeč* [online]. 1982, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>.

⁹⁵ ŽELEZNÝ, Jakub. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství. In: *Mediální praxe: Základy žurnalistických profesí*. Olomouc: Katedra žurnalistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, 2008, s. 41-42.

Štorkán ještě klade velký důraz na připravenost moderátora a na schopnost nacházet fakta, a posléze je třídit a analyzovat.⁹⁶ Dále uvádí: „*Novinář by měl vystupovat jako reprezentativní osobnost, vědomá si svého úkolu a hlavně mající vztah ke své práci, protože televizní kamera odhalí všechny prohřešky, které mohou při rozhlasovém nebo novinovém interview zůstat skryty.*“⁹⁷ Požadavky na moderátora souhrnně nazývá jako tzv. schopnost umět interviewovat. Osoba vedoucí rozhovor by měla být schopna reagovat na různé typy lidí, kteří mají různé vzdělání, různé povahové vlastnosti či povolání. Schopnosti se týkají věcí z oblasti psychologie, sociologie i logiky.⁹⁸ „*A není rozhodně na škodu, je-li reportér navíc sympatický, trpělivý, přesný, vtipný a podle okolností patřičně skromný.*“⁹⁹

Moderátoři používají určité komunikační strategie k tomu, aby dosahovali svých cílů, a plnili tak své role a úlohy. Komunikačními strategiemi se rozumí „*uspořádání a postupné uskutečňování komunikačních záměrů partnerů v průběhu komunikační události, směřující k naplnění cíle.*“¹⁰⁰

6.2. Role a úlohy moderátora

6.2.1. Organizační

Důležitá role moderátora v institucionálním dialogu je v jeho samotné organizaci. Moderátor je jakýsi zastřešující prvek v celém dialogu, který udává témata a vede hosty směrem, kterým by se dialog měl podle něj ubírat. Hosté jsou sice do pořadu zváni k předem danému tématu, dialogem je přesto musí provázet moderátor, který se stará o jeho celistvost. Müllerová uvádí, že moderátor je v rozhovoru nejvyšší autoritou, což by hosté měli respektovat, popřípadě si autoritu má moderátor dokázat vynutit.¹⁰¹ „*Moderátor zahajuje a ukončuje rozhovor a sleduje při jeho průběhu čas; odpovídá za to, že se zadané téma alespoň do jisté míry probere a že se při jeho probírání uplatní všichni, kteří byli do studia pozváni. Většinou už nemůže zaručit, aby se všichni uplatnili v řeči stejným*

⁹⁶ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 108.

⁹⁷ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 135.

⁹⁸ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 136.

⁹⁹ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 137.

¹⁰⁰ KOŘENSKÝ, Jan ... [et al.]. *Komplexní analýza komunikačního procesu a textu: učební text pro výběrové semináře filologických oborů*. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1987, s. 133.

¹⁰¹ MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč* [online]. 1999, roč. 82, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528>.

*dilem.*¹⁰² V těchto organizačních úlohách moderátor vystupuje neutrálně, zdvořile a informace, které podává, jsou převážně věcné. Při vítání hostů, jejich představování či při loučení s nimi moderátor může používat zdvořilostní formule. Müllerová také píše, že občas mohou být závěrečné formulace a loučení s hosty omezené na minimum kvůli časovému limitu pořadu. Kromě výše zmíněného moderátor řídí dialog tematicky, například rozhoduje o ukončení jednotlivých tematických bloků. Téma dialogu moderátor udržuje například uvedením nové informace, jež si předem připravil, či přednesením citace nějaké osoby, která promluvila k probíranému tématu. Tematický blok může moderátor také zachovávat dožadováním se dalších podrobností či příkladů.¹⁰³

6.2.2. Řídící

Řídící role moderátora souvisí s rolí organizační. Moderátor, který hosty provádí dialogem a určuje témata, se také stará například o to, aby se každý z účastníků dostal rovnocenně ke slovu. „*Stane se však, že se řízený rozhovor místy změní v živou, nezřídka i konfliktní diskusi, která nemá daleko k hádce.*“¹⁰⁴ Když v dialogu na řadu přijdou právě takové momenty, které popisuje Müllerová, měl by moderátor řídit jednotlivé účastníky a jejich promluvy. Jeho úkolem je korigovat hosty a mírnit konflikty mezi nimi, aby se navzájem nepřerušovali a atmosféra v dialogu nevybočovala z emocionálně neutrální polohy.¹⁰⁵ „*Nejčastějším prostředkem, kterým moderátor ukončí dílčí konfliktní jednání, je přerušení řeči někoho z mluvčích a tím i ukončení konfliktního subtématu.*“¹⁰⁶ Pokud je ještě konflikt v dialogu v únosné míře, ale mezi jeho účastníky už vznikl nějaký spor, je úkolem moderátora dbát na to, aby se dokázal prosadit i méně výbojný řečník. S touto úlohou moderátora jako jakéhosi „rozhodčího v ringu“ souvisí také jeho povinnost dbát na zdvořilou komunikaci účastníků. Především při komunikaci se staršími lidmi by měl moderátor projevovat vstřícnost, toleranci, laskavost a pozitivní chování. Kromě toho jsou jeho úlohou další důležité věci, jako klást otázky, udělit vybranému účastníkovi slovo či vymáhat od něj odpověď.¹⁰⁷ Podle Müllerové může moderátor udělovat slovo podle několika hledisek. Zaprvé může dát slovo hostovi, který se nejlépe orientuje v právě probíraném tématu. Zadruhé moderátor uděluje slovo tomu účastníkovi, který

¹⁰² MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč* [online]. 1999, roč. 82, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528>.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

prostřednictvím neverbálních prostředků avizuje, že by chtěl reagovat. Zatřetí může moderátor dát slovo hostovi, který se o promluvu přímo verbálně přihlásí. Řídit promluvy také může moderátor čtvrtým způsobem, a to tak, že položí otázku stejnou pro všechny hosty, kteří na ni postupně odpovídají. Existuje ještě pátý způsob udílení slova, kdy moderátor může vyzvat jednoho účastníka dialogu, aby se v případě zájmu obrátil na některého z dalších hostů. Moderátor má právo slovo udílet, ale také odebírat „[...] a to zejména v těch případech, kdy zpovídáná či zpovídáný neodpovídá na otázku a/nebo odpovídá již nepřiměřeně dlouho“.¹⁰⁸ Moderátor také přináší do dialogu pochybnosti a vyhledává nesrovnalosti v promluvě účastníků. Při řízení dialogu je také velmi důležitá nestrannost moderátora.¹⁰⁹ Je nutné si však uvědomit, že konkrétně v pořadu Máte slovo je očekávání, že se moderátorka bude snažit udržet situaci v neutrální a neustranné rovině, snižené. Zde se totiž očekává konfliktnost, která je právě jedním z faktorů, které činí tento pořad divácky zajímavý.

6.2.3. Zprostředkující

Tato moderátorova role souvisí s faktem, že cílem mediálního dialogu není pouhá výměna informací mezi účastníky, ale je především zaměřen na publikum, které navíc nemusí být přítomné u debaty. Moderátorova role tedy spočívá i ve zprostředkování dialogu široké veřejnosti, jeho pozornost se tak rozděluje mezi hosta a publikum. Například vítání hostů nebo loučení s nimi předchází vždy nejdříve promluva k publiku. Moderátor, který si je vědom své zprostředkující role, by měl podle toho volit i užívání neverbálních prostředků, pohledů či pootočení hlavy a těla tak, aby to bylo přijatelné pro publikum.¹¹⁰ Také platí, že „[...] s ohledem na televizního diváka jsou formulovány i samotné otázky, jež moderátor klade a především, jak uvidíme, řada dalších elicitacních postupů, jimiž osvětluje a upřesňuje názory svého hosta. Podobně se chová host, když odpovídá na otázky moderátora a snaží se přitom zapůsobit na publikum. O orientaci dialogu k divákovi svědčí i fakt, že partneři si v televizním studiu vykají, i když v soukromí si často tykají.“¹¹¹

¹⁰⁸ HAVLÍK, Martin. "Slušný" Bursík a "neslušný" Železný v Otázkách Václava Moravce. *Biograf* [online]. 2007, 43-44 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z:

<http://www.biograf.org/clanky/members/clanek.php?clanek=v4302>.

¹⁰⁹ MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum. *Naše řeč* [online]. 1999, roč. 82, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528>.

¹¹⁰ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 85.

¹¹¹ ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 85-86.

7. ZÁKLADNÍ JEDNOTKY ANALÝZY DIALOGU

Pro lepší chápání mediálního dialogu a následné analytické části práce byl vytvořen přehled základních prvků, kterých si lze u dialogů všimnout. Některé z nich pak budou hrát roli v samotné analýze. Předložená práce si však nebude všimnout všech zmíněných jednotek, ale primárně těch, které souvisí se zjištěním míry agresivity moderátorky v daném vzorku pořadu. Přehled vychází ze studie Etnometodologická konverzační analýza¹¹² v systému encyklopedických hesel od Jiřího Nekvapila.¹¹³ Jelikož v práci budou analyzovány otázky, budou uvedeny i pojmy, které souvisí s touto problematikou.

7.1. Replika

Replikou se rozumí významový celek, který je souvislou promluvou jednoho mluvčího v dialogu. To znamená, že během své promluvy nebyl jeden mluvčí vystřídán nebo přerušen druhým.¹¹⁴ „*Replika je obvykle tvořena jednou nebo několika výpověďmi. Tyto jednotky představují úseky textu, které jsou od sebe odděleny především prostředky zvukovými: jejich hranice vytvářejí obvykle koncové intonační kadence (poklesnutí hlasem).*“¹¹⁵

7.2. Střídání replik v dialogu

Jedná se o centrální koncept konverzační analýzy. Podle Nekvapila se ke střídání mluvčích v dialogu užívá systém určitých pravidel. Ten by měl ideálně zaručit, aby v jednu chvíli mluvil jen jeden mluvčí. Systém pravidel se používá především po ukončení významového celku, resp. intonačního celku, neboť to je relevantní místo z hlediska střídání mluvčích. Prvním pravidlem pro střídání mluvčích je, že dosavadní mluvčí vybere následujícího mluvčího, například tím, že mu položí otázku. Dosavadní mluvčí přestane hovořit, a tak začne hovořit vybraný mluvčí. Pokud se v dialogu toto ovšem nestane, může dojít k pravidlu druhému, kdy nebyl vybraný nadcházející mluvčí, ale přesto některý z dalších

¹¹² Pozn.: Etnometodologie studuje produkci, resp. reprodukci sociální skutečnosti v každodenním životě, a to se zřetel k metodám, které členové příslušného kulturního společenství při produkování sociální skutečnosti a jejího řádu používají. Konverzační analýza se zabývá tím, jaké metody užívají mluvčí při produkci a interpretaci různých aspektů rozhovorů. Jedná se o nejrozvinutější odvětví etnometodologie. (NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 80.)

¹¹³ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 80-87.

¹¹⁴ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 82.

¹¹⁵ MÜLLEROVÁ, Olga, HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994, s. 21.

účastníků dialogu začne mluvit. Jestliže nebude zvolený mluvčí, ani nikdo sám nezačne mluvit, tak dosavadní mluvčí může pokračovat ve své promluvě, jak to uvádí třetí pravidlo. A pokud nastalo zmíněné třetí pravidlo, tak čtvrté pravidlo říká, že dosavadní mluvčí může pokračovat v rozhovoru a na konci významového celku se opět uplatní první až třetí pravidlo. Dokud nedojde ke střídání mluvčích, tak se používá toto poslední pravidlo.¹¹⁶

7.2.1. Střídání replik v televizních politických diskusích

Pro politicky orientované institucionální dialogy je charakteristická jejich základní struktura a střídání replik jednotlivých mluvčích. U tohoto typu dialogu je totiž příznačné časté přerušování a skákání si do řeči. Tak dochází k jevu zvanému překrývání replik. Úlohou moderátora je korigovat zmíněné přerušování a kárat hosty, jak ve své práci uvádí Havlík.¹¹⁷ „*Analýza přerušování, kárání za přerušování, zviditelňování či tematizování přerušování nabízí možnost, jak pevně uchopit odlišnost televizních politických debat od ostatních rozhovorů.*“¹¹⁸ Kárání ze strany moderátora probíhá jak z důvodu upozornění na neslušné diskutování, tak i z důvodu hlídání přibližně stejného časového prostoru, který by měli dostat hosté pořadu. Střídání replik v politických televizních dialozích má také své sekvenční uspořádání. Podle Havlíka je to dáno rolí účastníků politického dialogu. Moderátor klade dotazy, na které pozvaní hosté odpovídají. Se zmíněnou sekvenční předurčeností souvisí také délka projevu jednotlivých účastníků dialogu. Moderátorova replika trvá většinou tak dlouho, dokud nezazní otázka, naopak hosté mají pro svou odpověď širší prostor, neboť je od nich očekávána delší a rozvitější odpověď.¹¹⁹ Základní sekvenční struktura politických debat tak má podle Havlíka podobu více výpovědních replik, které vytvářejí sled dotazů a odpovědí.¹²⁰ „*Do těchto bloků více výpovědních replik pak vstupují jednotliví diskutující krátkými reakcemi, ať už souhlasnými, či nesouhlasnými, nebo snahou převzít repliku. Moderátorka do jejich odpovědi vstupuje buď s následnými dotazy, nebo s úsilím ukončit odpověď právě hovořící mluvčí a předat repliku další účastníci debaty.*“¹²¹

¹¹⁶ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 81.

¹¹⁷ HAVLÍK, Martin. Dvojí řád střídání replik mluvčích v televizních politických debatách. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 196.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ HAVLÍK, Martin. Dvojí řád střídání replik mluvčích v televizních politických debatách. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 199.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

7.3. Presekvence

Nekvapil definuje presekvenci jako posloupnost akce, „[...] v jejímž průběhu mluvčí ověřuje, zda jsou splněny základní předpoklady k provedení určité akce. Viz např. zvací presekvence: mluvčí ověřuje, zda má komunikační partner čas; pokud ano, pak formuluje pozvání; pokud ne, pak pozvání neformuluje.“¹²² Mluvčí již tedy díky presekvencím nemusí formulovat verbální akce, u kterých nejsou splněny základní předpoklady (například neochota či nedostatek času u komunikačního partnera). A tím pádem se také nemusí objevit jako odpověď druhého mluvčího nepreferovaná akce, jejíž charakteristika bude vysvětlena níže.¹²³

7.4. Opravné sekvence

Jak už vyplývá z názvu termínu, jedná se o opravování sekvencí, resp. jednotlivých replik v průběhu dialogu. Oprava je potřeba když dojde např. k přeřeknutí, přeslechnutí, uvedení faktické chyby či nedostatečného množství informací. Oprava je ovšem podle Nekvapila velmi sensitivní záležitostí, vždy záleží na tom, kdo opravu iniciuje a provádí. Buď se sám může opravit aktuální mluvčí v téže replice, nebo může být nějakým způsobem napomenut svým komunikačním partnerem, a tudíž opravu provede až v replice následující. Oprava sebe sama je vnímána jako preferovaná akce. Naopak opravy, které dělá komunikační partner v navazující replice na aktuálního mluvčího, jsou akcemi nepreferovanými (preferenční organizace dialogu viz níže).¹²⁴

7.5. Párové sekvence

Jedná se o dvojice promluv jako například „otázka-odpověď“, „pozdrav-pozdrav“, „žádost-vyhovění/odmítnutí“. Charakteristickým znakem je normativně očekávaná odpověď druhého mluvčího na promluvu prvního mluvčího. Pokud odpověď nepřijde, může si první mluvčí, který vyslovil první část párové sekvence, interpretovat chování druhého mluvčího jako neznalost nebo nezdvořilost.¹²⁵

¹²² NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 83.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 84.

¹²⁵ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 83.

7.6. Globální organizace rozhovoru

„Rozhovor je zahájen, probíhá a je ukončen. K zahájení rozhovoru mluvčí typicky používají párovou sekvenci „zavolání-odpověď“ (summons-answer), jíž testují samu možnost komunikace. Po této sekvenci typicky následuje uvedení důvodu, proč byla komunikace zahájena, a rozhovor je v chodu.“¹²⁶ Úvod dialogu tedy startují například repliky typu „Dobrý den.“ – „Ahoj.“ nebo „Pane?“ – „Co se děje?“ apod. Samotný průběh rozhovoru je poté popisován na mechanismu střídání replik, který byl popsán výše. Střídání replik jde však i pozastavit, a to například díky presekvenci, což je replika, která uvozuje další promluvu. „To ale není všechno, počkejte, až vám řeknu, co se mi stalo včera.“ Mluvčí poté pokračuje ve vyprávění i nadále, mechanismus střídání replik přichází opět do chodu, kdy ostatní účastníci rozhovoru rozpoznají konec promluvy. K ukončení dialogu se podle Nekvapila používá sekvence čtyř replik. Např. A: Tak dobře. B: Tak jo. A: Tak se tedy měj. B: Nazdar. Nejprve byla použita tzv. před-závěrová sekvence, poté následovala sekvence pozdrav-pozdrav. Užitím před-závěrové sekvence (v tomto případě „Tak dobře. – „Tak jo.“) si mluvčí naznačují konec dialogu. Pokud by ale druhý mluvčí neužil také před-závěrovou repliku jako první mluvčí a přinesl do rozhovoru nové téma, pokus o ukončení rozhovoru by se musel znovu opakovat, než se na něm shodnou oba mluvčí.¹²⁷

7.7. Preferenční organizace dialogu

Výše byla nastíněna charakteristika párových sekvencí, se kterými se bude pracovat i v oblasti preferenční organizace. V průběhu dialogu totiž oslovený mluvčí může použít jako odpověď buď preferovanou, nebo nepreferovanou akci. Například při užití párové sekvence pozdravu se jako preferovaná akce očekává opětovný pozdrav. Naopak neopětování pozdravu, ignorování osoby je chápáno jako akce nepreferovaná. Podle Nekvapila jsou preferované verbální akce strukturně jednoduché a také se užívají častěji.¹²⁸ *„Nepreferované verbální akce jsou strukturně složitější (příznakové) – začínají pauzami, různými hezitačními výrazy a charakteristickými částicemi (v češ. no, v angl. well), a jsou-li vysloveny, následuje po nich vysvětlení, proč byla užitá alternativa nepreferovaná;*

¹²⁶ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 82.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 83.

nepreferovaným akcím se mluvčí spíš vyhýbají.“¹²⁹ Jak bylo zmíněno, nepreferované akce jsou signalizovány už na samém počátku promluvy. To znamená, že tyto akce mohou být předpokládány komunikačním partnerem, což může ovlivnit i celou podobu dialogu, resp. repliky aktuálního mluvčího. Ten totiž v očekávání nepreferované akce bude svoji promluvu formulovat tak, aby byla zajímavější, atraktivnější či přívětivější pro druhého účastníka dialogu.¹³⁰

7.8. Otázka

Otázkou se rozumí výpověď, na kterou mluvčí chce dostat odpověď, domáhá se tedy získání nějaké informace.¹³¹ Otázky jsou identifikovány obvykle na základě charakteristické intonace či odpovídajícího interpunkčního znaménka – otazníku.¹³² Otázka nemusí mít vždy formu věty tázací. Je možné, že mluvčí očekává odpověď na větu, která má formu konstatování. Na klasifikaci otázek existuje více pohledů. V následující kapitole bude popsáno několik přístupů a zvolen jeden z nich, podle kterého budou klasifikovány otázky v této práci.

7.8.1. Typologie otázek

Podle Jílka lze použít několik základních typů otázek. Těmi jsou otázky dichotomické (uzavřené), alternativní, kontrolní, otevřené a doplňující. **Otázky dichotomické** se užívají v případě, kdy chce mluvčí obdržet odpověď ano/ne. **Alternativní otázky** ze své podstaty určují možnosti variant odpovědi (buď/nebo). Pokud chce moderátor ověřit nějakou předchozí odpověď hosta, může užít **otázek kontrolních**. Při **otázkách otevřených** se může dotazovaná osoba vyjádřit bez omezení. Jestliže moderátor usoudí, že host na otázku neodpověděl zcela přesně či úplně, může použít **otázku doplňující**.¹³³ Kromě otázky doplňující popsal shodně výše zmíněnou typologii již dříve Štorkán.¹³⁴

¹²⁹ Tam NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10, s. 83.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Výjimku tvoří otázka rétorická, která zdůrazňuje zřejmost odpovědi, mluvčí na ni však žádnou odpověď nečeká. Tento typ otázek však nebude v předložené práci analyzován. (SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 227.).

¹³² SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 225.

¹³³ JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, s. 100.

¹³⁴ ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, s. 113.

Kolektiv autorů popisuje v Příruční mluvnici češtiny také dělení otázek, a to dle zaměření. Otázky rozdělují na zjišťovací a doplňovací, přičemž každý typ má několik modifikací. Na pokraji vymezení základních typů otázek stojí **otázky vylučovací** (disjunktivní), které vymezují možnosti odpovědi („Namaloval to Jan, nebo Jakub?“).¹³⁵ Nyní budou blíže popsány otázky zjišťovací a doplňovací. **Otázkami zjišťovacími** se mluvčí ptá na platnost či neplatnost obsahu predikátu, jako např. „Znáte ho?“. Odpověď buď obsah predikátu potvrzuje, nebo popírá. Otázka může být formulována i negativně, např. „Neznáte ho?“. Podle autorů otázky zjišťovací mohou mít za záměr buď prověřovat, ověřovat nebo naléhat. Mohou však také signalizovat nerozhodnost či nejistotu. Autoři ovšem popisují také modifikaci zjišťovacích otázek, kterou jsou **nepravé zjišťovací otázky**. Ty ovšem nemají záměr doptat se na něco, ale spíše vyzvat k činnosti, jako např. „Podal byste mi to?“. Mezi otázky nepravé zjišťovací se navíc řadí **otázky řečnické** („Neříkal jsem to?“) a **otázky podivové** („Vy už mi zase skáчете do řeči?“).¹³⁶ Druhým základním typem jsou **otázky doplňovací**. „*Slouží k získání informace zastoupené v nich tázacími slovy typu kdo, co, který, kam, kdy, odkud, proč, kvůli čemu, hov. jaktože, co za aj. Od tázaného požaduje mluvčí, aby „doplnil“ místo zájmena konkrétní pojmenování.*“¹³⁷ Jako příklad může sloužit replika: „Kdy jste se to dozvěděl?“ – „Teprve včera.“. Stejně jako otázky zjišťovací, tak i otázky doplňovací mají různé funkce. Mohou se užívat pro ověřování něčího sdělení, výtku, námitku a odmítnutí či akceptování s poukazem na neodůvodněnost opačné činnosti. Obdobně jako u prvního základního typu otázek zde existuje modifikace, která se nese název nepravé doplňovací otázky. Shodně se také mezi ně řadí **otázky řečnické**, které fungují jako odmítnutí či námitka („Komu jsem ublížil?“) a **podivové** („Kam že šel?“). Mezi **nepravé doplňovací otázky** patří také **otázky opakované** („O čem byla schůze vlády?“ – „O čem byla schůze vlády? To teď nemohu prozradit.“) a **otázky autorské** („Byla to pomluva od našeho nepřítele. Jak jsem na to přišel? Nejdříve jsem zjistil, že...“).¹³⁸

Typologii otázek také rozebírá ve své knize Umění argumentace Krzysztof Szymanek, jeho klasifikace vychází z hlediska logické teorie otázek. Otázky dělí na uzavřené, otevřené, rétorické, sugestivní a otázky úskočné. **Otázky uzavřené** už kvůli své struktuře vyžadují přímou odpověď. Szymanek rozlišuje v tomto typu dvě modifikace, a to otázky

¹³⁵ GREPL, Miroslav ... [et al.]. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 608-610.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ GREPL, Miroslav ... [et al.]. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 610.

¹³⁸ Tamtéž.

rozhodovací a doplňovací. **Rozhodovací otázky** dávají možnost odpovědi ano – ne. Mluvčí může užít také mnohočlenné rozhodovací otázky, u kterých dotazovaný volí jednu z nabízených variant odpovědí („Vyhraje podle vás volby pan A, B, nebo C?“). **Otázky doplňovací** jsou charakterizovány podobně jako v Příruční mluvnici češtiny (viz výše), za tázací zájmena kdo, co, který se při odpovědi dosazují konkrétní skutečnost. Druhým základním typem jsou **otázky otevřené**, které svou stavbou neurčují formu odpovědi, pouze naráží na téma zájmu. Dotazovaná osoba má volný prostor k vyjádření. Definice otevřené otázky se tak shoduje s Jílkovým pojetím (viz výše). Dalším typem je **otázka rétorická**, u které ovšem není cílem získat informaci, ale zdůraznit zřejmost odpovědi. Rétorická otázka také může vyjadřovat nejistotu či nerozhodnost („Opravdu to mohu udělat?“).¹³⁹ Szymanek dále charakterizuje **otázky sugestivní**. Tuto otázku může moderátorka použít, „[...] aby ovlivnila odpovídajícího v tom smyslu, že odpoví jinak, než kdyby nebyl pod vlivem té sugesce. Nejčastěji je sugestivnost otázky výsledkem toho, že dotazující ukryl v jejím obsahu (ne nutně vědomě a záměrně) informace, které dotázaný bere v úvahu (rovněž nevědomky), když promýšlí odpověď.“¹⁴⁰ Může se jednat například o otázku: „Musíte být asi hodně našťvaný, když vás spolumajitelé odsunuli do pozadí a sami rozhodli o chodu firmy, že?“. Dále Szymanek popisuje **otázky úskočné**, ve kterých se mluvčí snaží žádanou informaci získat lstí. Dotazovaná osoba se má poplést, odvrátit její pozornost nebo využít její roztržitosti. Když například někdo popírá, že byl včera na schůzce s další osobou, tak ho může zmást dotaz např.: „A mluvil jsi s ní o vztahu mezi námi?“.¹⁴¹

Otázky jsou klasifikovány i ve výše zmíněných Havlíkových studiích, ze kterých tato práce vychází. Havlík dělí otázky ve své studii Poznámky k práci moderátorů politických televizních debat rozhlasových interview¹⁴² na **zjišťovací** (+ **negativní zjišťovací**, které se nejvíce přibližují prostému konstatování¹⁴³ a jak už bylo zmíněno, obsahují v sobě nějaký předpoklad. Představují také možnost, jak moderátor může nepřímou vyjadřovat své názory,

¹³⁹ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 225-228.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 228-230.

¹⁴² HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

¹⁴³ HAVLÍK, Martin. Otázky Václava Moravce. In: JAKLOVÁ, Alena. *Člověk - jazyk - text* [online]. 2008, s. 2. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/ujc/zakladni-informace/oddeleni/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/ke-stazeni/Otxzky_Vxclava_Moravce.pdf.

aniž by byla narušena jeho neutralistická pozice.¹⁴⁴), **doplňovací, vylučovací, následné** (kterými moderátorka reaguje přímo na promluvu a dožaduje se od mluvčího dalších informací) a „**neotázkové**“ **dotazy** (nemají formu dotazu, ale funkci ano). Vzhledem k faktu, že předložení práce z této studie vychází, bude klasifikace otázek probíhat podle ní. Toto členění bude ještě doplněno o **dotazy složené** a **jednoduché**. Za dotazy složené jsou přitom považovány ty, které v sobě obsahují buď několik otázek, nebo i otázku společně s jiným typem promluvy. Za jednoduché jsou brány naopak ty dotazy, které obsahují pouze jednu otázku.

7.9. Dotaz

Havlík rozlišuje ve svých studiích dotazy a otázky. I když na oba dva tyto pojmy se očekává odpověď, počet otázek často nekoresponduje s počtem dotazů. Situaci Havlík vysvětluje takto: „*Některé dotazy byly kombinované z několika otázek či tvrzení, proto počet otázek neodpovídá celkovému počtu dotazů. Tak např. dvě doplňovací otázky byly uvedené ve složeném dotazu, který kombinoval otázku a namítavé tvrzení.*“¹⁴⁵ Dá se tedy říct, že dotaz může být složen z několika otázek nebo i z otázky a tvrzení.

¹⁴⁴ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 25 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

¹⁴⁵ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

ANALYTICKÁ ČÁST

8. ANALYZOVANÝ VZOREK A JEHO TRANSKRIPCE

Výběr dílů pořadu pro analýzu byl prováděn na základě následujících kritérií. Zaprvé se nesmělo jednat o žádný speciální, něčím výjimečný díl, aby chování moderátorky bylo běžné a nevybočovalo z jejího klasického projevu. Zadruhé musela být témata projednávána v těchto dílech obecné povahy, aby byla srozumitelná pro všechny. Počet dílů byl stanoven na dva především z důvodů časových a prostorových. Tento počet je také ale v dané situaci, kdy nejde o podrobnou analýzu, dostačující a odpovídá potřebám práce.

Základem analytické části práce jsou doslovné přepisy dvou dílů pořadu Máte slovo. Jejich zhotovení bylo možné díky archivu pořadu, který je k nalezení v online podobě na webových stránkách České televize.¹⁴⁶ Transkripce byly vyhotoveny podle korpusu DIALOG¹⁴⁷, který podává návod pro správný přepis dialogů a nabízí přehled transkripčních značek. Tabulku s transkripčními značkami používanými v práci uvedu na tomto místě. Korpus DIALOG nabízí transkripčních značek více, do této tabulky jsou zavedeny však jen ty, které byly pro danou práci relevantní.

VM	Označení mluvčí/ho
N1, N2, N3	Označení neznámého mluvčí/ho/mluvčího z hlediště
[nevím] [v té]	Simultánně pronesené pasáže
=	Okamžité navázání na repliku partnera
<u>Z</u> ase	Zdůraznění slabiky/slova
a:le:	Protažení hlásky
(.), (..), (...)	Krátká, delší, dlouhá pauza
Ee, eeh, ehm ...	Hezitační zvuky
?	Vysoké stoupnutí hlasu
,	Mírné stoupnutí hlasu
.	Klesnutí hlasu
Mon-	Nedokončení slova
<uhodil>	Pasáže pronesené se smíchem
(ale)	Předpokládaný, ne dobře srozumitelný výraz

Tabulka č. 1: Transkripční značky

¹⁴⁶ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo/video/>.

¹⁴⁷ Transkripční značky. Ústav pro jazyk český AV ČR. Korpus DIALOG [online] 2012 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://ujc.dilogy.cz/?q=cs/node/29>.

9. MÁTE SLOVO – PŘEDSTAVENÍ POŘADU

Pořad Máte slovo sám sebe prezentuje jako „*diskusní pořad, kde můžete vyjádřit svůj názor a kde řešíme problémy a témata, která působí starost občanům.*“¹⁴⁸ Pořad je vysílán každý čtvrtek večer na stanici ČT1 a trvá přibližně hodinu. Moderátorkou je Michaela Jílková, kterou proslavil již dříve televizní pořad Kotel, který vysílala televizní stanice Nova. Na různá kontroverzní témata vždy debatují dvě strany s odlišnými názory. Za každou stranu vystupují tři lidé, dohromady je tedy šest účastníků. Ti jsou vybíráni jednak z řad odborníků v dané problematice a jednak z řad občanů. Nastávají tedy situace, kdy proti sobě stojí lidé, kteří jsou zvyklí vystupovat a řečnit před publikem, a lidé, kteří takové zkušenosti vůbec nemají. Podle Čmejrkové je pořad „*[...] proslulý tím, že diskutující v něm dlouze mluví souběžně a neustále se obviňují ze vzájemného přerušování.*“¹⁴⁹ Do debaty vstupují i diváci ve studiu a své názory mohou celý den vyjádřit i posluchači rádia Impuls prostřednictvím telefonátů. Ty jsou pak pouštěny ve studiu jakožto názory veřejnosti. V pořadu Máte slovo se často nevyskytuje základní sekvenční struktura střídání replik, kterou je osa moderátor-host. Stává se totiž, že se jednotliví účastníci diskuze tážou i mezi sebou.

¹⁴⁸ *Máte slovo s M. Jílkovou* [online]. 2014 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo/214411030520010-mate-slovo-s-m-jilkovou/>.

¹⁴⁹ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013, s. 214.

10. ANALÝZA

V následující části práce budou analyzovány a určeny typy promluv, formy otázek, jejich reformulace a opakování a důvody pro přerušování replik hostů ze strany moderátorky. Tyto prvky budou rozříděny na základě sledování zvoleného vzorku pořadu podle jejich určitých charakteristických znaků. Tím bude také zjištěn počet jednotlivých typů těchto prvků. Výsledky budou jednak zavedeny do tabulek a jednak popsány v koherentním textu.

10.1. Typy promluv

Existuje několik základních typů promluv, které moderátorka v rámci pořadu pronáší. Například hostům uděluje slovo, vyzývá je k odpovědi či reakci, může konstatovat, shrnout hostovu výpověď nebo na ní jinak reagovat a tak dále. Užívaným typem promluvy je také reformulace otázek.¹⁵⁰ Promluvy moderátorky budou pro daný zkoumaný vzorek klasifikovány a rozebrány. Jelikož nebyl nalezen zdroj, který by promluvy moderátorů přehledně uváděl, třídil a pojmenoval tak, aby tato kategorizace plně postihla daný zkoumaný vzorek pořadu, bude tato kategorizace vytvořena zkoumanému vzorku pořadu „na míru“. Tím bude naplněn i jeden z dílčích cílů práce. Promluvy budou nejdříve rozčleněny do dvou hlavních kategorií, a sice na nástroje k řízení dialogu a na promluvy sloužící k reflektování průběhu pořadu. Dále budou v každé z těchto kategorií uvedeny ty promluvy, které do ní náleží svou funkcí a cílem. Ke každému typu bude uveden ilustrační příklad z analyzovaných pořadů.

10.1.1. Nástroje řízení dialogu

První skupinou promluv jsou ty, kterými se moderátorka snaží řídit dialog. Jsou to tedy takové promluvy, které mají za úkol někoho z diskutujících k něčemu přimět, a sice buď k odpovědi, reakci, vyjádření, nebo i k mlčení. Dále sem patří repliky, ve kterých moderátor pronáší fakta o daném tématu či shrnuje již vyřčené promluvy.

V rámci této skupiny promluv je možno definovat na základě formy jednak otázkové promluvy a jednak neotázkové promluvy. Mezi otázkové promluvy bude zařazeno kladení dotazů, reformulace dorazů a opakování dotazů. Oproti tomu za neotázkové promluvy mohou být považovány námitky, výzvy, shrnutí a konstatování. Na pomezí stojí udílení

¹⁵⁰ ČMERKOVÁ, Světa. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světa Čmejková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 94.

slova. To moderátorka uskutečňuje jak otázkami, tak i za pomoci neotázkových promluv. Je však nutné podotknout, že takto můžeme na dělení promluv nahlížet pouze z hlediska formy promluvy. Z hlediska funkce se stává, že i promluva, která nemá formu dotazu, očekává odpověď a svou funkcí otázku zastupuje a naopak. Nyní budou představeny promluvy spadající do kategorie nástrojů k řízení dialogu z hlediska jejich funkce.

Prvním z nástrojů řízení dialogu je **kladení dotazů**. Dotaz přitom může být složen i z více otázek. Otázky však byly podrobně rozebrány výše, takže touto problematikou se již tato kapitola zabývat nebude. Př.: „*[...] tak mám si příplácet za bio potraviny nebo ne?*“¹⁵¹

Když moderátorka položí otázku, ale nedostane odpověď, kterou si představovala, může přejít buďto k **zopakování otázky**, nebo k **reformulaci otázky**. „*[...] Jde o to, že moderátor může hosta nutit k přímé odpovědi jen do určité míry, pak musí rezignovat, neboť nemůže jednu otázku opakovat stále dokola. Může položit zpřesňující otázku, může přistoupit k formulaci vylučovací otázky ano/ne, a když se mu ani poté nepodaří přimět hosta k odpovědi, může mu navrhnout odpověď a pokusit se mu vlastní formulaci vnutit.*“¹⁵² Př.: „*Ale důležité je jakou marži, jakou marži si dáváte? na to jste neodpověděli. [No neodpověděl jste.]*“¹⁵³

Dalším důležitým typem promluv je **udílení slova**. Slovo moderátorka udílí v případě, že daný mluvčí se chce vyjádřit, má podle moderátora k právě probíranému tématu co říct, nebo když má moderátorka pocit, že tento mluvčí už dlouho nehovořil, a tak chce zajistit jistou vyváženost v tom, kolik času má který diskutující na vlastní promluvy. O udílení slova bylo více pojednáno již výše.¹⁵⁴ Jistá forma udílení slova je samozřejmě i každý dotaz, se kterým se moderátorka na někoho nově obrátí. Př.: „*[Ale ona ona už tady] přešlapuje paní doktorka Hlavatá, ano prosím.*“¹⁵⁵

¹⁵¹ Máte slovo 10. 10. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

¹⁵² ČMEJRKOVÁ, Světla. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světla Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), Jazyk média, politika. Praha: Academia, 2003, s. 95.

¹⁵³ Máte slovo 10. 10. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

¹⁵⁴ Viz kapitola 6.2.2.

¹⁵⁵ Máte slovo 10. 10. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

Pokud se moderátorce zdá odpověď diskutujícího nepřiměřená, nebo dokonce nepravdivá či zavádějící, může také vyslovit **námítku**. Diskutující by pak měl svoji výpověď vysvětlit, upřesnit či uvést na pravou míru. Př.: „[Ale prosím vás, to není jenom] o kilojoulech.“¹⁵⁶

Dalším typem řídicích promluv je **výzva**. Vyzývat může moderátorka k reakci, k odpovědi, zopakování odpovědi, dovysvětlení výpovědi či shrnutí výpovědi. Výzva se tedy často kryje s udílením slova. Výzvou v této práci nazýváme i promluvy typu „Přejděme tedy k dalšímu tématu.“. Př.: „[Ale prosím vás mně tady,] (.) paní Anderlová řekněte. No řekněte, *reagujte tady na to*.“¹⁵⁷

Shrnovat výpovědi může i sama moderátorka. Ke **shrnutí** přistoupí většinou v té chvíli, kdy mluvčí hovořil dlouho, popřípadě ne úplně přehledně. Moderátorka tedy jeho výpověď shrne pro diváky. Dále se stává, že moderátorka shrne myšlenky, které mluvčí doposud pronesl a naváže svým dotazem, který s těmito myšlenkami souvisí. Moderátorka často shrnuje i fakta, která souvisí s tématem pořadu proto, aby připomněla, o čem se debatuje, popřípadě tak uvede nějaký svůj dotaz. Moderátorka může také shrnovat na konci pořadu průběh či výsledky diskuse. Př.: „*Tak vážení, já vám děkuji. Přece skvělé je, vy můžete být rádi, ano, že jsme tady objasnili, že biopotravina je o podpoře ekologického zemědělství. To jste spokojení. No a o to šlo. Člověk musí vědět pořad, za co, za co platí. Je zlá doba. Každá koruna dobrá.*“¹⁵⁸

Posledním typem promluvy v této kategorii je **konstatování**. Moderátorka většinou konstatuje fakta k probíranému tématu. Tato fakta mohla být už dříve probírána, konstatovat ale může i jiné informace, které dosud nezazněly, ale jednoznačně platí. Nemusí se jednat nutně jen o fakta k danému tématu, řadí se sem i další okolnosti pořadu. Například moderátorka často konstatuje, že daná informace už byla řečena. Patří sem také **citování** fakt, která předem zjistila z relevantních zdrojů. Př.: „*Tak pánové a dámo, bohužel, bylo nám to líto, nezavolal žádný stoupenec biopotravin. Ano, proto tam žádný takový názor nebyl.*“¹⁵⁹

¹⁵⁶ Máte slovo 10. 10. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

10.1.2. Promluvy reflektující průběh pořadu

Mimo promluvy, kterými moderátorka řídí diskusi a dohlíží, aby každý z mluvčích správně reagoval a držel se tématu, existují i promluvy, kterými moderátorka provází pořadem. Jejich funkce je tedy spíše formálního a zdvořilostního rázu, tyto promluvy slouží k tomu, aby se v pořadu divák dobře orientoval. Patří sem také zdvořilostní promluvy, jako přivítání či rozloučení.

Na začátku pořadu moderátorka přivítá diváky. **Uvítání** je tedy zpravidla její první promluvou. Moderátorka diváky v sále i u televizních obrazovek pozdraví, přivítá je u daného pořadu a popřípadě pořad ve stručnosti představí. Př.: „*Máte slovo, hezký večer milí diváci.*“¹⁶⁰

Následuje **uvedení tématu**, kterým se v daném díle budou diskutující zabývat. Moderátorka téma představí a vymezí otázky, které budou probírány. Př.: „*Za tři týdny začne platit novela zákona o výkonu vazby. Za kýmkoliv z vás se mohou zaklapnout mříže vazební cely, pokud se stane obviněným. I když se třeba později ukáže, že jste nevinní. Doktor Rath říká, že jsou zde dokonce lidé týráni a lámáni. Proto ee navrhuje řadu vylepšení, eeh většinu za poplatek. Jsou ee na tom obvinění a trestanci skutečně tak špatně? A mají mít bohatí vězni možnost nadstandardů?*“¹⁶¹

Poté moderátorka **představí všechny hosty**, které si pozvala a kteří budou diskutovat, a pozdraví se s nimi. Řekne jejich profesi a popřípadě v krátkosti několik bližších informací o tom, proč mají k danému tématu co říct. Př.: „*O tom diskutovat budou. Bývalý ministr spravedlnosti, místopředseda a poslanec Občanské demokratické strany. [Dobrý večer.] ... Bývalý hejtman Středočeského kraje, který strávil rok a půl ve vazební cele a hrozí mu, že za mřížemi pobude až dvanáct let. Dobrý večer. ... Přímo sám osobně generální ředitel Vězeňské služby České republiky. Dobrý večer. ... A za vás veřejnost. Zkušený, protřelý bývalý vězeň, eh který za mřížemi strávil celkem dvacet sedm let svého života. Dobrý večer. ... Bezúhonný občan z Brna, profesí stavební technik. Dobrý večer.*

¹⁶⁰ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

¹⁶¹ Tamtéž.

... ředitel sdružení Liberty People, které pomáhá odsouzeným a bývalým vězňům vrátit se zpět do života. Dobrý večer.“¹⁶²

V průběhu diskusních pořadů jsou často pouštěny předem natočené telefonní hovory, ankety či reportáže. **Uvádění anket, reportáží, telefonátů** a podobně patří také mezi promluvy, které reflektují průběh pořadu. Příklad: „Máte slovo, ale nejdřív ti z vás, kteří už od rána telefonovali do Rádia Impuls.“¹⁶³

Když se naplní čas pořadu a je nutné ho ukončit, moderátorka ještě nechá jednotlivé strany promluvit, pokud chtějí ještě něco posledního a důležitého říct. Poté oznámí, že je potřeba skončit a stručně shrne výsledky debaty. Dále představí téma příštího pořadu a vyzve diváky, aby přišli debatovat také. Představí možnosti, jakými se lidé mohou do pořadu zapojit. Tyto promluvy budou v předložené práci nazvány jako **představení příštího tématu s výzvou**. Příklad: „[Ano. Ano. Ano.] Tak. K tomu jsme slyšeli názor. Milí diváci, je mi to líto. Musíme končit. Příští téma, byť bude už v lednu. Prosím vás, pokud vás zajímá, chcete se přihlásit, do diskuse, přihlašte se teď, co nejdřív. Budeme hovořit o tom, že senátoři chystají zprísňení sociálních dávek pro nepřizpůsobivé občany. Povinnou veřejnou službu a omezení příspěvku na bydlení. Tedy pro ty, kteří nechtějí, vyhýbají se práci. Přijďte na toto téma diskato- diskutovat, přihlašte se na telefonu 261 13 77 66 nebo na e-mailu máteslovo@ceskatelevize“.¹⁶⁴

Úplně na konec proběhne **rozloučení** s diváky. Příklad: „Milí diváci, my se uvidíme až v novém roce. Já vám tedy přeji krásné, klidné Vánoce, odpočiňte si a do nového roku zdraví a klid od politiků, protože vy víte, že ve čtvrtek tady Máte slovo. Na shledanou.“¹⁶⁵

V této kapitole bude předložena tabulka četností jednotlivých typů promluv, které byly nyní definovány. Z výsledků v tabulce nebudou vyvozovány žádné podrobné závěry, jelikož to nedovoluje rozsah práce a není to ani jejím cílem. Smyslem naplnění tohoto dílčího cíle je vytvoření „odrazového můstku“ pro případné další, hlubší výzkumy a zpracování daného tématu.

¹⁶² Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

Důležité je ještě poznamenat, že jedna replika v sobě může obsahovat více typů promluv. Například může moderátor udělit slovo prostřednictvím výzvy k zodpovězení určité otázky. Tato situace by mohla vypadat takto: „Paní XX, odpovězte nám nyní prosím na následující otázku. Je možné, aby“ V rámci jedné repliky tedy v tomto případě moderátor uskuteční hned tři typy promluv a všechny by byly započítány do tabulky zvlášť.

Tato kategorizace byla provedena na základě promluv používaných v analyzovaném vzorku. Je tedy možné, že by se daly najít i další kategorie, jejichž zastoupení však alespoň v daných dvou pořadech nebylo znatelné. Ve zkoumaných pořadech byly detekovány pouze výše zmíněné promluvy. Vzhledem k tomu, že kategorizace byla tvořena primárně pro účel této práce, nejsou brány ohledy na další možné existující kategorie promluv, které se ve zkoumaném vzorku neobjevují.

Typ promluvy	10. 10. 2013 Biopotraviny	12. 12. 2013 Úroveň vězeňství
Nástroje řízení dialogu		
Kladení otázek	41	45
Zopakování otázky	3	3
Reformulace otázky	8	6
Námitka	16	15
Výzva	15	20
Shrnutí	11	6
Konstatování	28	21
Udílění slova	34	33
Promluvy reflektující průběh pořadu		
Uvítání	1	1
Uvedení tématu	1	1
Představení hosta	6	6
Uvádění anket, reportáží, telefonátů	1	1
Představení příštího tématu s výzvou	1	1
Rozloučení	1	1

Tabulka č. 2: Četnost typů promluv

Promluvy reflektující průběh pořadu se vyskytují v obou dílech ve zcela stejných počtech, což není překvapením, jelikož se jedná o promluvy, které jsou předem pevně dány, připraveny a bývají v rámci všech dílů jednoho pořadu většinou neměnné, jelikož určují jeho strukturu.

Výskyt promluv, kterými moderátorka řídí průběh pořadu, se už v jednotlivých dílech lišil. Slovo Jílková udělila v prvním případě čtyřiatřicetkrát, ve druhém třiatřicetkrát. Kategorie

udílení slova je opticky oddělená od zbytku tabulky z toho důvodu, že toto bylo uskutečňováno i pomocí jiných typů promluv, které jsou tedy již jednou v tabulce započítány. Námitku moderátorka vznesla v díle o biopotravinách šestnáctkrát, v díle o vězeňství pak patnáctkrát. Co se týče výzev, jejich počet se v prvním zkoumaném díle dostal na patnáct, ve druhém dokonce na dvacet. Méně častou promluvou bylo shrnutí, které bylo proneseno v případě biopotravin jedenáctkrát, v případě vězeňství pak pouze šestkrát. Vysoké zastoupení má ve zkoumaných dílech konstatování, které se objevilo v prvním z nich osmadvacetkrát, ve druhém jedenadvacetkrát. Jak je patrné z tabulky, nejčastěji používaným typem promluv Michaely Jílkové v daném vzorku pořadu Máte slovo je kladení otázek. Otázka padla v pořadu o biopotravinách jednačtyřicetkrát, přičemž třikrát musela být zopakována a osmkrát reformulována (celkem tedy padlo dvaapadesát otázek). V pořadu o úrovni vězeňství položila Jílková otázku pětačtyřicetkrát, třikrát položila opakovanou otázku a šestkrát pak otázku reformulovala (celkem tedy padlo čtyřiapadesát otázek). Právě otázkám společně s jejich reformulacemi a opakováními se bude blíže věnovat následující kapitola.

10.2. Zkoumané aspekty tázání

10.2.1. Forma tázání

Co se týče otázek, bylo zjištěno, kolikrát moderátorka použila v každém z dílů kterou formu tázání. Použitá klasifikace byla uvedena a zdůvodněna výše.¹⁶⁶ Výsledky jsou uvedeny v přehledné tabulce. Dále je na konkrétních příkladech ukázáno, jak byl který typ otázky v praxi použit. Na základě počtů zkoumaných forem tázání bude zhodnocena míra agresivity tázání moderátorky. Pro účely této práce je tedy důležitý především počet zjišťovacích, negativních zjišťovacích a dále pak následných dotazů. Jak už bylo zmíněno, podle Havlíka se totiž jedná o jisté ukazatele na agresivní chování moderátorky, o které v této práci právě jde.

Je nutné poznamenat, že byla klasifikována každá otázka zvlášť. Pokud by tedy v rámci jednoho dotazu byly například tři otázky, přičemž by všechny byly zjišťovací, bylo by toto vyhodnoceno jako tři zjišťovací otázky, nikoli jako jedna. Následné dotazy jsou opticky odděleny proto, že každý z nich má formu buďto zjišťovací, negativní zjišťovací, doplňovací, vylučovací nebo neotázkové otázky, a tudíž je už každý z nich jednou

¹⁶⁶ Viz kapitola 7.8.1. Typologie otázek.

započítán do jedné z těchto kategorií. Následnost je tedy v tomto případě další charakteristikou daných otázek.

Ani v jednom pořadu nebyly brány v úvahu otázky v úvodní replice moderátorky, kterou představovala téma daného dílu. Na tyto otázky totiž nevyžadovala přímou a okamžitou odpověď od některého z diskutujících, jednalo se o nastínění témat, které budou projednány a dotazů, které by se diskutující měli pokusit zodpovědět až během pořadu.

	10. 10. 2013 Biopotraviny	12. 12. 2013 Úroveň vězeňství
Zjišťovací	23	19
Negativní zjišťovací	4	8
Doplňovací	18	23
Vylučovací	0	0
Neotázkové	7	4
Celkem otázek	52	54
Z toho následných	25 (48,1%)	29 (53,7%)

Tabulka č. 3: Četnost typů otázek

Z výsledků v tabulce je patrné, že v obou dílech opravdu převažovaly zjišťovací spolu s negativními zjišťovacími otázkami. Ty dohromady tvořily v obou případech 27 otázek. Z těchto čísel lze tedy vyhodnotit, že v daném vzorku pořadu se moderátorka dotazovala nejčastěji prostřednictvím právě té formy otázek, která je považována za agresivnější. Následují otázky doplňovací, kterých padlo v prvním případě osmnáct, ve druhém případě třiatdvacet. Neotázkovou formu tázání použila Jílková sedmkrát v dílu o biopotravinách a čtyřikrát v dílu o vězeňství. Vylučovací otázka se neobjevila žádná ani v jednom případě.

Dále byl zjištěn počet následných dotazů, kterých bylo v prvním případě pětadvacet (tedy 48,1% z celkového počtu otázek), v druhém pak devětadvacet (tedy 53,7% z celkového počtu otázek). V pořadu o biopotravinách tedy tvořily následné otázky téměř polovinu všech otázek, v pořadu o vězeňství dokonce více než polovinu. I z tohoto pohledu je tedy míra agresivity tázání vysoká.

Nyní budou pro názornost uvedeny příklady z transkripce, které ukazují, jak vypadají tyto formy tázání v praxi.

09:32 MJ: *[Prosím vás, pane Hruško, je to tak, že] ve vězení mohou mít za poplatek televizi, rádio, internet?*

09:39 DR: =Internet ne, samozřejmě.

09:41 MJ: =No ale ten [také chcete, vidíte?]

09:41 DR: [Ale televizi] televizi, rádio. Například internet je všude na západ [od nás] ve věznicích [běžný a eh.]

09:46 MJ: [Ano.]

09:47 MJ: [No podívejte, tady pan Hruška], ten tam přece jenom pobyl déle, chápete. Tak já se na [něj obracím. Pane Hruško, tak co si všechno můžu koupit teda?]

09:52 VH: [Já vám na to já vám na to] Já vám na to odpovím stručně. Samozřejmě eh jsou věznice, každá věznice je jiná, je specifická každá věznice má svoji specifiku. Někde televizi můžete mít svoji vlastní, máte tam zásuvku, jak říkal pan Rath.

10:07 MJ: = A platíte za to?

10:09 VH: = Poplatky se platěj. Ve vazbách se platěj poplatky samozřejmě. Každá věznice to má jinak. Každá vazba je úplně jiná já vám něco řeknu. Tady je pan generální ředitel Dohnal. Třeba pankrácká věznice podle mého stavu, vazební, podle mého názoru je katastrofální. Od revoluce se tam vůbec nic neudělalo. Na Ruzyni, když před po revoluci eh přišla paní ministryně Burešová, tak (Ruzyně) prodělala rekonstrukci, byla tam aspoň teplá voda cokoliv jinýho. Nikdo nechce nic nadstandardního. Teplá voda snad je základ pro každého normálního občana. Na Pankráci se do dneška neudělala nikde teplá voda. Tam je na celách neustále studená voda. Tam není zásuvka, není nic. Proč to v jiných vazbách, ve více vazbách je, proč to na Pankráci není? Na Pankráci se nikdy nic neudělalo. Víte, pro mě bylo úsměvný, když jste tam asi před čtrnácti dny před tímhle dílem ukazovali v televizi tady divákům, jak jste tam udělali nějaký cely, nějaký dřevěný posteje krásný a tohleto. Co to tady lidem ukazujete? Vždyť to dneska každý () ve věznici má. To je nějakéj nadstandard nebo co to je mimořádnýho? [Vždyť to je přece nesmysl.]¹⁶⁷

Na začátku ukázky se Jílková zeptala bývalého vězně Hrušky, jestli je pravda, že ve vězení mohou mít lidé za poplatek televizi, rádio a internet. Použila k tomu zjišťovací otázku. Vstoupil do toho však David Rath s odpovědí „= internet ne, samozřejmě“. Na to Jílková

¹⁶⁷ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

zareagovala následnou negativní zjišťovací otázkou „= *No ale ten [také chcete, vidíte?]*“ Rath sice odpověděl, ale pomocí argumentu, proč nechce nic zvláštního. Přímo ano nebo ne od něj nezaznělo. Jílková se tedy obrátila opět na pana Hrušku, tentokrát s otázkou doplňovací: „*Pane Hruško, tak co si všechno můžu koupit teda?*“. Poté, co Hruška odpověděl, použila moderátorka další následnou otázku, tentokrát zjišťovací „*A platíte za to?*“. Na tu dostala odpověď, jakou si představovala.

Pěkný příklad působení negativní zjišťovací otázky je i v následujícím úryvku.

58:21 MJ: *Tak. Já prosím, ee pane doktore, tak tato debata, vidíte, slyšíte, že se to něco zlepšilo: něco ne.: Uklidnilo vás to?*

58:30 DR: *Tak určitě musím říct, že Vězeňská služba se v tom systému snaží chovat maximálně profesionálně. To je aspoň moje zkušenost. Ee ten systém skutečně není dobrý. Já ho trochu s nadsázkou nazývám takový poststalinský. Ale ti lidé, co tam pracují, ee já jsem byl velmi příjemně překvapen, ee kolik fakt profesionálů tam pracuje. Až mě to zarazilo, v jakých podmínkách musí pracovat, protože ty věznice jsou skutečně zanedbané a ten systém je zastaralý.*

59:00 MJ: *A neříkáte to proto, že je dobré [být s bachaři zadobře?]*

59:02 DR: *[Neříkám, neříkám.] Ne ne ne. Neříkám to, ne. Paní Jílková.*¹⁶⁸

Moderátorka položila Rathovi zjišťovací otázku „*Uklidnilo vás to?*“. Ten na ni odpověděl, přičemž ve své odpovědi chválil příslušníky Vězeňské služby. Na to Jílková hbitě reagovala následnou negativní zjišťovací otázkou „*A neříkáte to proto, že je dobré [být s bachaři zadobře?]*“. Na to doktor Rath odpověděl velmi rychle a dokonce se odpovědi nevyhýbal. Je tedy vidět, jak může negativní zjišťovací otázka působit. Není tedy divu, že tyto otázky jsou považovány za agresivnější.

¹⁶⁸ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

Na dalším příkladu bude ještě čistě pro úplnost ukázána tzv. neotázková forma tázání.

54:58 MJ: = *Ano. Tak pane generální řediteli, ted' se prý stavi. [Že jak jste ušetřili z té amnestie...]¹⁶⁹*

Tento dotaz má sice formu neotázkovou, nicméně funkcí se přesto jedná o otázku. Je patrné, že moderátorka očekává na tento výrok odpověď a chce, aby tuto stavbu generální ředitel rozvedl dále.

10.2.2. Jednoduché a složené dotazy

Jak už bylo zmíněno, dotazy složené z více otázek, popřípadě z otázky a jiné kontextualizující promluvy jsou považovány za agresivnější než otázky jednoduché.¹⁷⁰ V následující tabulce bude uveden právě počet jednoduchých a složených dotazů ve zkoumaných pořadech.

	10. 10. 2013 Biopotraviny	12. 12. 2013 Úroveň vězeňství
Celkem dotazů	39	43
Jednoduché	14	18
Složené	25	25

Tabulka č. 4: Jednoduché a složené dotazy

Z tabulky je patrné, že složených dotazů bylo použito v obou případech více. Padlo jich v obou dílech po pětadvaceti. Jednoduchých pak v prvním případě čtrnáct, ve druhém případě osmnáct. Lze říct, že Jílková ve větší míře kladla dotazy, které jsou považovány za agresivnější. Nyní bude opět na příkladech ukázáno, jak toto vypadá v praxi.

03:43 MJ: *Tak pánové a dámo, bohužel, bylo nám to líto, nezavolal žádný stoupenec biopotravin. Ano, proto tam žádný takový názor nebyl, věřím, že vy to tedy dnes vynahradíte, eh pane inženýre, podívejte, tak slyšel jste to. Ano, ee víte, řekněme si na rovinu, nejsou ty biopotraviny podvod? Protože klíčová otázka zní, a na tu odpovězte, ano? Budu zdravější, když budu kupovat zejména biopotraviny?*

¹⁶⁹ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

¹⁷⁰ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. Jazykovědné aktuality [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

04:16 RR: *EEh, klinicky asi ne (.) ale eeh z logiky věci vyplývá, že eeh v biopotravinách, už víme, je dokázáno výzkumy, jsou vyšší obsahy nutričně významných látek, a naopak nižší nižší obsahy eeh různých reziduí pesticidů a tak dál, protože pesticidy nesmíme v ekologickém zemědělství používat. A potraviny (.) jíme, vodu pijeme a vzduch dýcháme celý život, od početí až do konce života. (.) A: ten rozdíl je tam poměrně velký, zvláště u těch reziduí pesticidů. Běžný limit, obecně platný pro všechny potraviny, tak zvaný maximální eeh limity reziduí, se pohybují někde mezi desetinami procenty až procentem. (.) Eeh pardon, miligramy na kilogram. Limit pro biopotraviny je jedna setina. To je limit, který platí pro kojeneckou výživu. Čili tím už tím už je to dáno.*¹⁷¹

V tomto případě Jílková zvolila dotaz složený jednak z otázek, jednak i z tvrzení. Kromě toho už předem upozorňuje a vyzývá tázaného, aby odpověděl na to, na co se ho táže, čímž chce zabránit tomu, aby se vyhnul odpovědi a začal mluvit o něčem jiném. Je patrné, že takto položený dotaz má větší sílu, než kdyby se moderátorka zeptala jednoduchou formou dotazu a kdyby zazněla pouze otázka „*Budu zdravější, když budu kupovat zejména biopotraviny?*“ Jak je patrné, na složený dotaz dostala odpověď, i když tato odpověď nebyla pro tázaného příjemná, jelikož se jednalo právě o jednoho z příznivců biopotravin. Ten sice v zápětí začal udávat důvody, proč jsou biopotraviny lepší, nicméně jasná odpověď na položenou otázku v úvodu zazněla. Samozřejmě však nelze odhadovat, co by se stalo, kdyby moderátorka dotaz položila jednoduše a bez oné výzvy k důsledné odpovědi. Jednou z možností ale je, že by odpověď neobsahovala onu nepříjemnou odpověď, kterou si moderátorka důsledně vyžádala, a tázaný by začal až slovy „*z logiky věci vyplývá, že eeh v biopotravinách, už víme, [...]*“. Takové polemizování je však možno nechat stranou, důležité je konstatovat, že v daném případě tato strategie byla úspěšná.

Oproti tomu méně agresivní, jednoduchý dotaz, bude ukázán na následujícím úryvku z transkripce.

15:42 MJ: *[Pravděpodobně, pane generální řediteli,] možná byste nám mohl říct, [pokud by tedy pan doktor Rath] odsouzen, bude dělat lékaře?*

15:48 DR: *[paní paní redaktorko]*

¹⁷¹ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

15:51 PD: =*Tak já musím nejprve potvrdit slova pana doktora Pospíšila, že opravdu ministerstva dlouhodobě se snaží, [aby]*

15:57: MJ: *[Ano,] to už jsme slyšeli*

15:58 PD: *Eh aby zaměstnanost ve Vězeňské službě rostla. Opravdu jsme docela dosáhli toho, že v současné době se zaměstnanost vězňených osob osciluje kolem šedesáti pěti procent. Mluvíme převážně o odsouzených.*¹⁷²

V tomto případě se Jílková zeptala jednoduchým dotazem a poněkud opatrněji, než v prvním úryvku. Jak je vidět, odpověď se jí v následující replice nedostala. Pro tohoto tázaného bylo snadnější svou odpovědí odbočit, než pro tázaného z prvního úryvku, který byl vyzván k přímé odpovědi a zahrnut větším počtem otázek a argumentů.

Samozřejmě však není možné říct, že je tomu vždycky tak, a že složené dotazy jsou pokaždé úspěšnější. Je však možné říct, že složené dotazy působí naléhavěji, důsledněji a tudíž i agresivněji. Z hlediska složených a jednoduchých dotazů je tedy možno konstatovat, že v daném výzkumném vzorku se vyskytuje více složených dotazů, což je jedním z ukazatelů agresivního způsobu tázání.

10.2.3. Reformulace a opakování otázek

S otázkami úzce souvisí i jejich reformulace a opakování. Na tomto místě je ukázáno, kolikrát tyto typy promluv moderátorka v daných pořadech použila. Následně je také určeno, kolikrát reformulace či opakování otázek moderátorce pomohly k tomu, aby získala odpověď. Reformulace a opakování otázek, na které moderátorka dostala žádanou odpověď, a tedy se jí podařilo dosáhnout toho, čeho chtěla, budou v tabulce označeny jako úspěšné. Ty, na které odpověď v následující replice nedostala, jako neúspěšné. Opět budou na konkrétních příkladech tyto jevy znázorněny.

¹⁷² Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

	10. 10. 2013 Biopotraviny	12. 12. 2013 Úroveň vězeňství
Reformulace	7	9
úspěšná	4	3
neúspěšná	3	6
Zopakování dotazu	3	3
úspěšná	1	2
neúspěšná	2	1

Tabulka č. 5: Reformulace a opakování dotazů

Jak uvádí tabulka, Jílková se uchýlila k reformulaci svého dotazu sedmkrát v dílu s názvem Biopotraviny – předražený nesmysl?, devětkrát pak v dílu s názvem Úroveň vězeňství. V případě biopotravin se jí dostalo odpovědi čtyřikrát, u vězeňství pak třikrát. Zopakovat otázku musela moderátorka v obou případech třikrát, přičemž v prvním případě dostala požadovanou odpověď jedenkrát, v druhém případě dvakrát.

Nyní bude na konkrétním příkladě názorně ukázáno, jak mohou reformulace a opakování dotazů vypadat v praxi.

32:19 EA: *ano, ceny, 39,90, tácek s banány 44,90 kilo, citrony půl kila 34,90, karotka 39,90 kilo. Vy tady, myslím, máte někdo restauraci, že jo? A mohl byste mi říct, tyhle ty biopotraviny, kolik by mi tak stál oběd u vás? Obyčejně jenom mrkev nebo karotka teda s bramborem a plátek hovězího.*

32:48 OJ: *Eeh, my máme vegetariánské restaurace, takže tam s hovězím nepracujeme. Tak to je jedna eeh základní věc. Ale eeh můžu vám říci, vy jste mluvila o těch maminkách. [To je hlavní skupina, to je hlavní skupina]*

32:59 MJ: *[No ne, počkejte, to je zajímavé, ale to je zajímavé, kolik stojí teda ()]*

33:03 OJ: *U nás se nají člověk zhruba [kolem stokrúny.]*

33:05 MJ: *[Ano. Ne, mně jde, ale co za to,] no tady jde (.) brambory s mrkví. Tak to je tak za kolik?*

33:12 OJ: *Já eeh nevím, já se nezabývám detailní kalkulací, protože my neprodáváme jenom brambory s mrkví, [ale máme širokou nabídku, člověk si může vybrat, eeh]*

33:18 MJ: *[Ale no tak já vím, prosím vás, no tak jídlo,] dám si brambory s mrkví na páře.*

33:23 OJ: () my to neprodáváme takhle. My tam máme [široký výběr, kdy ten člověk si vytvoří to vlastní jídlo.

33:26 MJ: [No tak prosím vás dobře, tak jde o to, ano tak dobře.] Co mám za těch sto korun?

33:33 OJ: Eeh co chcete v podstatě eeh abyste se nasytila. Sto eeh záleží sto padesát korun, Záleží na tom, jak velkou porci si vezmete. Protože vy si ji v naší restauraci [vytvoříte. Není to daná porce.]

33:43 MJ: [No ano tak dobře, tak prosím vás,] protože lidi zajímá, kolik to stojí, že když eeh no tak sto gramů, co? To není mnoho, to bych se nenasytila. Čtvrt kila mrkve. Teda čtvrt kila porce. Kolik?

33:59 OJ: Čtvrt kila porce eeh stojí zhruba takových eeh sedmdesát korun.

34:06 MJ: Prosím vás, a za těch sto korun teda dostanu kolik, půl kila?

34:11 OJ: No necelou půlku. Ale záleží na tom, jak si složíte. Tak nemusíte si brát ty eeh nejlevnější složky. Ale vždyť biopotraviny nejsou jenom o ceně. [My se bavíme o jednom drobném detailu,]¹⁷³

Ukázka začíná replikou paní Anderlové, která se ptá majitele restaurace s biopotravinami, kolik u nich stojí mrkev s bramborem a masem. Ten ji však odbývá odpovědí, že jeho restaurace je vegetariánská a nesnaží se dál mluvit o ceně jejich jídel. Proto se do debaty vkládá Jílková, která chce připomenout původní dotaz a ptá se [No ne, počkejte, to je zajímavé, ale to je zajímavé, kolik stojí teda ()]. Na tento dotaz majitel restaurace sice odpoví, ale poněkud vyhýbavě. Oznamuje totiž, že se u nich člověk nají zhruba kolem stokoruny, což však není odpověď na dotaz. Jílková tedy přistupuje k zopakování původního dotazu, který už nastínila předtím paní Anderlová. Moderátorka tedy říká [Ano. Ne, mně jde, ale co za to,] no tady jde (.) brambory s mrkví. Tak to je tak za kolik? Tím dává najevo, že ji zajímá konkrétní cena za konkrétní jídlo. Ani nyní se však nesetkává s odpovědí, jelikož tázaný opět mluví vyhýbavě. Moderátorka tedy znovu zopakuje, že ji zajímá cena za brambory s mrkví. Ani tentokrát se nesetkává s úspěchem. Proto přistupuje k další strategii, tedy k reformulaci svého dotazu a ptá se [No tak prosím vás dobře, tak jde

¹⁷³ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

o to, ano tak dobře.]Co mám za těch sto korun? Tázaný však ani tentokrát není ochoten se vyjádřit přímo. Jílková tedy přistupuje ke druhé reformulaci, která už byla úspěšná, avšak odpověď nebyla ještě zcela dle jejích představ. Následovala tedy třetí reformulace, kterou se již moderátorka konečně dopátrala odpovědi na otázku, kolik jídla dostane za sto korun. S touto odpovědí se už spokojila, i když na zcela původní dotaz, a sice kolik stojí brambory s mrkví, odpověď nezazněla.

Jak je vidět, moderátorka musí mnohdy použít některou strategii opakovaně, aby dosáhla svého cíle. Na tomto příkladě je také vidět, že Jílková šla tvrdě za tím, co chce slyšet a nebála se jeden dotaz zopakovat či reformulovat opakovaně. I toto je možný ukazatel, že její tázání má agresivní charakter.

10.3. Přerušování replik hostů

Přerušování replik hostů ze strany moderátorky je specifickým, velmi častým jevem v diskusních pořadech. Někteří lidé tento jev nazývají také „skákání do řeči“. Přerušování nebylo zařazeno do tabulky typů promluv z toho důvodu, že na rozdíl od všech ostatních typů promluv nemá pokaždé stejnou funkci a může proběhnout prostřednictvím téměř kteréhokoliv typu promluv, které byly definovány.¹⁷⁴ Přesto však také patří k nástrojům, kterými moderátorka usměrňuje a řídí průběh pořadu. Na daném zkoumaném vzorku bylo vyzorováno, že k přerušování mluvčích moderátorka přistupuje z následujících důvodů.

Jedním z nich je, že mluvčí už moc dlouho hovoří a moderátorka se tím snaží zajistit jistou vyváženost, aby každý z hostů měl přibližně stejný čas na promluvy. Tak byly klasifikovány ty promluvy, které moderátorka přerušila se slovy jako „Ale prosím vás, tady to má být dialog, ano? Já bych ráda dialog“ a podobně.

Dalším důvodem bývá fakt, že mluvčí se svou odpovědí dostává mimo téma debaty, neodpovídá na dotaz, který mu byl položen, nebo odpovídá vyhýbavě a nejasně. V těchto případech moderátorka většinou dotaz buď zopakuje, reformuluje, řekne, že o tom se tady nemluví, popřípadě, ať svou odpověď rozvede. Tím se snaží navést mluvčího jiným, žádoucím směrem nebo uvést jeho odpověď na pravou míru či jí dát více srozumitelnosti. Může také vyžadovat nějaké doplnění a ujasnění. Do této kategorie patří i ty případy, kdy

¹⁷⁴ Viz kapitola 10.1. Typy promluv.

moderátorka chce něco ujasnit či uvést na pravou míru, protože někdo například neporozuměl tématu atd.

Dále se vyskytují přerušení, která moderátorka činí buď taktéž ve chvíli, kdy mluvčí nemluví podle jejích představ či mluví zbytečně dlouho, nebo ve chvíli, kdy mluvčí zmínil něco, k čemu má podle moderátorky co říct někdo jiný. Toto přerušení je však vždy uskutečněno proto, aby moderátorka předala slovo jinému hostu.

Dalším důvodem bývá fakt, že někdo začal hovořit, aniž by dostal slovo. V těchto případech moderátorka většinou danou osobu napomene a snaží se, aby mohl svou promluvu uskutečnit ten, kdo měl.

Častým důvodem pro přerušení je i stav, kdy moderátorka musí rychle reagovat na slova mluvčího nějakou námitkou, protože mluvčí si například protiřečí, říká nepravdivé údaje nebo říká informace nerelevantní či nesrozumitelné.

Posledním důvodem je to, že moderátorka chce některou promluvu pochválit a třeba i dodat, že to, o čem dotyčný mluví je důležitý aspekt, a že na to je důležité myslet a proč.

Nyní budou tyto důvody zaneseny do tabulky a bude uvedeno, kolikrát ten který důvod stál za přerušením něčí repliky moderátorkou. Tabulka udává taky celkový počet všech replik moderátorky, tedy kolikrát se Jílková ujala slova. To z toho důvodu, aby bylo vidět procentuální zastoupení přerušování promluv v rámci všech moderátorčiných replik.

	10. 10. 2013 Biopotraviny	12. 12. 2013 Úroveň vězeňství
Celkem replik moderátorky	122	112
Přerušování promluv	52 (42,6%)	61 (54,5%)
Dlouhá promluva	2	0
Promluva mimo téma/doplnění	25	29
Potřeba předání slova	10	18
Promluva bez udělení slova	1	1
Námitka	11	11
Kladný ohlas	4	2

Tabulka č. 6: Přerušování replik mluvčích

Je vidět, že Jílková přerušovala repliky hostů často. Více patrné je to u dílu o úrovni vězeňství, kde z celkových sto dvanácti replik moderátorky jich jednašedesát (tedy 42,6 %) začalo právě přerušením. V druhém případě bylo promluv, kterými moderátorka někoho přerušila, dvaapadesát (tedy 54,5%) z celkového počtu sto dvaadvaceti jejích replik. Jak

píše Havlík, přerušování je jedním ze signifikantních příznaků agresivity tazatele.¹⁷⁵ Proto je možno říct, že byl nalezen další důvod k označení komunikačních strategií Michaely Jílkové za agresivní.

Nejčastějším důvodem pro přerušování bylo v obou případech to, že mluvčí se odchýlil svou promluvou od tématu, vyhýbal se odpovědi či mluvil nejasně. Z tohoto důvodu vstoupila moderátorka do řeči v dílu o biopotravinách pětadvacetkrát, v dílu o úrovni vězeňství devětadvacetkrát. Kvůli tomu, aby předala slovo někomu jinému, přerušila Jílková něčí repliku v prvním případě desetkrát, ve druhém osmáctkrát. Prostřednictvím námítky tak učinila v obou dílech jedenáctkrát. Naopak případy, kdy moderátorka někoho přerušila z toho důvodu, že zaznělo něco, co chtěla ocenit, byly v dílu s názvem Biopotraviny – předražený nesmysl? čtyři, v dílu s názvem Úroveň vězeňství dva. V každém z dílů přistoupila k přerušování jedenkrát také proto, že někdo začal mluvit, aniž by dostal slovo nebo byl tázán. Vyloženě kvůli příliš dlouhé promluvě vstoupila do řeči Jílková dvakrát, a to v dílu o biopotravinách. Ve druhém z dílů k přerušování primárně z tohoto důvodu nedošlo.

Příklady k jednotlivým typům přerušování budou pro představu a lepší porozumění danému dělení uvedeny v následujících odstavcích.

10.3.1. První případ – příliš dlouhá promluva

26:33 N5: *Blažek, předseda zemědělského družstva Rosice. Mhm já jsem strašně rád, já jsem strašně rád, že ta diskuse není jednostranná. Já bych ve svém příspěvku navázal tady na paní. Která říkala:, jak to bylo dřív krásný se zemědělstvím, jak se tam prostě všechno krásně pěstovalo. Prosím vás, věnujte mi chvilku času. Ekologické zemědělství, jak se provozuje, to nemusím tady rozebírat. To je všem jasné. Bez chemie, šetrnej způsob obdělávání, šetrnej způsob zpracování půdy, šetrnej způsob výroby potravin bez přísad a tak dále. Ale existuje další typ zemědělství a to je klasické zemědělství. Klasické zemědělství se zabývá zrovna tak jako ekologické zemědělství hospodařením na půdě a řekl bych stejným šetrným způsobem, protože se hnojí hnojem, průmyslové hnojivo se používá jenom jako doplňkové, [řádně se dělá kultivace, řádně se na polích hospodaří.]*

¹⁷⁵ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 22 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

27:31 MJ: [Tak já vás teď jenom na chvílku, protože má] to tady být diskuse, paní Čapounová na vás chce reagovat.¹⁷⁶

Na této ukázce je vidět první případ přerušení, tedy přerušení vyloženě z důvodu, že host už mluvil příliš dlouho. Moderátorka mu tedy vstoupila do řeči a usměrnila ho s tím, že na něj chce už někdo další reagovat a že pořad je od toho, aby se vedl dialog. Svým přerušením tedy předala slovo jiné mluvčí. Na reakci Jílkové je jasně vidět, že problémem promluvy mluvčího byla její přílišná délka.

10.3.2. Druhý případ – promluva mimo téma, potřeba ujasnění/doplnění

07:31 OJ: Já bych možná ještě než zareaguje:š, eh tak bych eeh řek takovou obecnější věc. Eeh, eeh významní eh vědci američtí na konferenci o rakovině, eeh která probíhala v Paříži v minulých letech, eh zmínili docela závažné téma, že poprvé v novodobé historii generace našich dětí nebude zdravější, bude méně zdravá, než eh naše generace, generace rodičů a je to dáno tím, že jsou vystaveni už od raného věku právě celému tomu koktejlu všech těch přídavných látek, a které se dostávají do potravinového řetězce, dostávají se prostřednictvím konvenčního zemědělství, eh to znamená toho chemického zemědělství, průmyslového zpracování potravin a holt naše generace měla ještě tu výhodu, že v té době se to ještě tolik nepoužívalo, [takže jsme měli zdravý kořínek.]

08:24 MJ: [Prosím vás pěkně, ale pojďme k té podstatě], ano, ty děti, eeh, ty děti, eeh říkáte, že budou více nemocné, budou tedy méně nemocné, pokud budou od dětství konzumovat bio potraviny?¹⁷⁷

V tomto případě Jílková mluvčího zastavila proto, že nemluvil o tom, o čem ona požadovala. Z úryvku to sice není zcela patrné, ale moderátorka se snažila ze svých hostů dostat odpovědi a názory na otázku, jestli bude člověk víc zdravý, když bude jíst biopotraviny, než když je jíst nebude. V tomto případě se však mluvčí rozvykládal o výzkumu škodlivých látek, které se dostávají do potravy, ale na otázku vlivu konzumace biopotravin na lidské zdraví nereagoval. Proto ho Jílková přerušila a poprosila, aby přešel k podstatě a hovořil o souvislosti mezi konzumací biopotravin a zdravím. Je tedy patrné, že

¹⁷⁶ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

¹⁷⁷ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

toto přerušení proběhlo z toho důvodu, že moderátorka se chtěla dostat k podstatě problému a že považovala řeč mluvčího za odklánějící se od probíraného problému.

10.3.3. Třetí případ – potřeba předání slova

09:20 DR: Protože z jednoho důvodu. Ted' je to jen v některých věznicích, kde mají třeba zásuvky. Takže tam, kde mají zásuvky, tak tam samozřejmě můžete mít televizi za poplatek. Takže to není žádná novinka, ale není to v zákoně, [takže toto je jenom proto, aby]

09:32 MJ: [Prosím vás, pane Hruško, je to tak, že] ve vězení mohou mít za poplatek televizi, rádio, internet?¹⁷⁸

Zde jde názorně vidět, že moderátorka přerušila repliku Davida Ratha proto, aby položila dotaz dál někomu, kdo dle ní k právě pronesenému výroku může něco říct. Rath totiž tvrdí, že není nic zvláštního na tom, aby ve věznicích byla televize. Jílková se proto obrací na pana Hrušku, dlouholetého vězně, aby toto tvrzení potvrdil či uvedl na pravou míru. Ratha přitom už ale nenechává domluvit.

10.3.4. Čtvrtý případ - promluva bez udělení slova

11:17 MJ: Ale počkejte, počkejte, já vám něco řeknu. Řekněme si velké cenové rozdíly. Ano. To jsou několikanásobně dražší ta biopotravina. [Jo?]

11:25 KČ: [Tak já jako] matka můžu? [Jak sem se dostala k biopotravinám.]

11:26 MJ: [Ne moment. Já to do- já to dopo – ne počkejte, já vám chci říct,] proč jsme se tady () a já čtu. Ano, všude to slyšíme takhle od propagátorů bio. Jo? Počkejte. Ted' jsem to nenašla.¹⁷⁹

V tomto případě je naopak vidět, jak moderátorka odebírá slovo někomu, kdo si ho vzal, aniž by k tomu byl vyzván. Jílková totiž mluvila o cenách biopotravin, na což jí vstoupila do řeči Kateřina Čapounová, která chtěla povykládat, jak se sama dostala k biopotravinám. Jílková jí však okamžitě přerušila a zastavila s tím, že mluví ještě ona a chce to dopovídat.

¹⁷⁸ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

¹⁷⁹ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

10.3.5. Pátý případ - námitka

19:18 KČ: *Paní Jilková, tak já vám řeknu, to vajíčko, který stálo tu nejnižší cenu, tak snesla slepice, která celý život žije na takhle velký velikosti klece. To vajíčko, který vás stojí [padesát, šedesát]*

19:29 MJ: *[No to už dneska nežije. Už máme zde evropské, eeh už mají i pitítko.]*¹⁸⁰

Kateřina Čapounová, zastánkyně biopotravin, se snaží vysvětlit, proč jsou bio vajíčka drahá. Ukazuje tedy na papír velikosti A4 s tím, že takto velký životní prostor má slepice, která snese levné vejce. Jilková však rychle reaguje námitkou, že tomu tak už není. Je tedy vidět, jak moderátorka vstupuje do řeči proto, že od mluvčí zazněl výrok, který není pravdivý. Vznášení námitek je v mnoha případech podmíněno perfektní připraveností moderátorky a její důkladné znalosti tématu.

10.3.6. Šestý případ – kladný ohlas

16:53 N4: *EEh Josef Škeřík, eeh učil jsem ekologické zemědělství asi deset let na České zemědělské univerzitě. Já bych řekl, že eeh si tady pleteme pojmy. Protože biopotravina jako taková, je produkt nějakého typu zemědělství. Nikde, ani podle evropských směrnic, ani podle světových směrnic nemá zdůrazňovat, že ta potravina je v něčem zdravější. Tam jde vo to, že vy skutečně: nemáte hnojit dusíkem, nemáte používat pesticidy:, eeh zvířata nesměj bejt v klecích, nesměj bejt na roštech, musí bejt volně v přírodě: a v podstatě platíte za to:, že se chováte citlivě k přírodě. A to to že je to dražší, je bohužel tím, že: ten ekologické zemědělec tím, že nehnojí a nepostříkuje, toho vyrobí polovinu, třetinu, někdy osmdesát procent. [A proto je to dražší.]*

17:42 MJ: *[No, ale prosím vás] pěkně, ano, tak to já jsem ráda, že to zde zaznělo, protože eeh podle průzkumu devadesát dva procent zákazníků, kteří si kupují bio, tak si ho kupují právě proto, že si myslí, že to bude mít pozitivní vliv na jejich zdraví.*¹⁸¹

¹⁸⁰ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

Na tomto příspěvku je možné si uvědomit i zajímavou věc, která sice není předmětem zkoumání předložené práce, ale je pro moderátorskou profesi velmi důležitá. Jedná se o to, jak dobře se moderátorka musí v problému orientovat a mít vše nastudované, aby mohla na každého hosta pohotově reagovat a mít tak debatu i téma zcela pod kontrolou.

¹⁸¹ Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

Zde je přerušení způsobeno tím, že mluvčí řekl informaci, za kterou byla moderátorka vděčná. Svůj vděk mu vyjádřila souhlasným „Ano, ano“ a také slovy, že je ráda, že taková věc zazněla, a že byly tudíž uvedeny na pravou míru důvody, proč jsou biopotraviny dražší. Tím mohla rozvést další diskusi o tom, že lidé si myslí, že peníze platí za své zdraví, přičemž ve skutečnosti je platí za ekologické zacházení s půdou.

ZÁVĚR

Tématem předložené bakalářské práce byl způsob řízení pořadu Máte slovo moderátorkou Michaelou Jílkovou. Cílem bylo analyzovat formy tázání, které Jílková používala ve zkoumaném vzorku pořadu, a tím v tomto vzorku i zjistit míru její agresivity. Dále pak bylo cílem analyzovat i další aspekt řízení dialogu, který poukazuje na agresivitu moderátorů, a sice přerušování replik hostů. Práce měla také za cíl vytvoření klasifikace typů promluv používaných v daném zkoumaném vzorku.

V teoretické části práce byly definovány pojmy související s mediálním dialogem, rolemi a úlohami moderátora. Byly také vymezeny pojmy potřebné k analýze mediálního dialogu. V rámci analytické části pak byly postupně naplněny cíle, které byly stanoveny na začátku práce. Byly tedy analyzovány ty prvky řízení pořadu, které ukazují míru její agresivity.

Nejprve byly předloženy výsledky jednoho z dílčích cílů, tedy vytvoření klasifikace promluv, které Jílková v rámci zkoumaných dvou dílů pořadu používala. Zjištěné typy promluv byly popsány, kategorizovány a kvantifikovány. V daném vzorku pořadu bylo definováno čtrnáct typů promluv. Ty byly navíc rozříděny dle své funkce do dvou kategorií, a sice na nástroje k řízení dialogu a na promluvy sloužící k reflektování průběhu pořadu. Do první kategorie bylo zařazeno kladení otázek, zopakování otázek, reformulace otázek, námítky, výzvy, shrnutí, konstatování a udílení slova. Do druhé kategorie pak uvítání, uvedení tématu, představení hosta, uvádění anket, reportáží, telefonátů a nakonec představení příštího tématu s výzvou. Výskyt všech těchto promluv v analyzovaných pořadech byl vyjádřen číselně v příslušné tabulce.¹⁸² Z tabulky je zřetelné, že k nejčastějším promluvám Jílkové patří otázky společně s jejich opakováním a reformulacemi (dohromady celkem dvaapadesát v dílu s názvem Biopotraviny – předražený nesmysl? a čtyřiapadesát v dílu s názvem Úroveň vězeňství). Naopak nejméně frekventovaným typem promluv bylo v obou dílech shrnutí (jedenáct v prvním případě a šest ve druhém případě). Tato kategorizace a její výsledky sice nevedou ke zjištění míry agresivity moderátorky, mohou však být do budoucna užitečné jako výchozí materiál pro případné další, důkladnější analýzy daného pořadu či stylu dané moderátorky. Proto byl také tento cíl zvolen a naplněn.

¹⁸² Pozn.: Tabulka č. 2: Četnost typů promluv, s. 49.

Dále byl sledován výskyt jednotlivých forem tázání v analyzovaném vzorku pořadu. Bylo potvrzeno, že v daném případě opravdu převažují zjišťovací otázky, které Havlík považuje za agresivní a o nichž napsal, že patří k oblíbeným typům otázek současných moderátorů.¹⁸³ Ty dosáhly spolu s negativními zjišťovacími otázkami v obou dílech pořadu na počet sedmadvacet, takže tato kategorie byla nejpočetnější ze všech. Je tedy možno konstatovat, že v daném vzorku pořadu převažuje forma tázání, která je považována za agresivnější než ostatní. Poměrně hojně zastoupenou kategorií otázek byly i otázky vylučovací, kterých se objevilo v jednom z dílů osmnáct, ve druhém třidvacet. Následovaly neotázkové formy dotazů, které byly použity sedmkrát v prvním dílu a čtyřikrát ve druhém. Vylučovací otázky neměly zastoupení ani v jednom z dílů.

Práce si všímala i následných dotazů, které byly taktéž Havlíkem označeny za indikátory agresivního způsobu tázání. V pořadu o biopotravinách se jich objevilo pětadvacet, což znamená, že tvořily 48,1% z celkového počtu otázek. V pořadu o úrovni vězeňství byl následný dotaz položen devětadvacetkrát, což tvořilo 53,7% z celkového počtu otázek. I z pohledu následných dotazů je tedy míra agresivity tázání vysoká.

Také bylo spočítáno, kolik se v každém z pořadů vyskytuje jednoduchých a složených dotazů. Vzhledem k tomu, že složených dotazů se v obou dílech objevilo více, je i zde možno poukázat na určitý náznak agresivního způsobu tázání. Složených dotazů bylo použito v obou případech po pětadvaceti, oproti jednoduchým čtrnácti v prvním případě a osmnácti v druhém případě. Opět tedy lze říct, že Jílková ve větší míře kladla dotazy, které jsou považovány za agresivnější.

Dalším předmětem zájmu byly reformulace a opakování otázek. K reformulaci svého dotazu se moderátorka přiklonila v prvním dílu sedmkrát, přičemž odpověď získala čtyřikrát, ve druhém případě reformulovala devětkrát a odpověď dostala třikrát. Otázku Jílková přímo zopakovala v obou dílech třikrát. Odpovědi se jí přitom dostalo v pořadu o biopotravinách jednou, v dílu o úrovni vězeňství dvakrát. Moderátorka v některých případech reformulovala či opakovala otázku i několikrát po sobě. To ukazuje, že Jílková šla ostře za tím, čeho chtěla dosáhnout, což se dá pochopitelně také považovat za jistého ukazatele agresivní formy tázání.

¹⁸³ HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2, s. 21 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

Nakonec byla pro daný vzorek pořadu vytvořena klasifikace důvodů, ze kterých moderátorka přistupuje k přerušení mluvčího. Na základě důkladného pozorování byly rozpoznány následující důvody: 1. mluvčí mluví už moc dlouho, 2. mluvčí se svou výpovědí dostává mimo požadované téma, odpovídá nejasně či vyhýbavě, 3. moderátorka chce předat slovo někomu jinému, 4. mluvčí začal hovořit, aniž by dostal slovo, 5. moderátorka chce vznést námitku proti něčemu, co právě zaznělo, 6. moderátorka cítí potřebu kladně reagovat na něčí promluvu. Tyto důvody vedly dohromady dvaapadesátkrát k přerušení promluvy některého z hostů v pořadu o biopotravinách (42,6% ze všech jejích sto dvaadvaceti promluv), jednašedesátkrát pak v pořadu o úrovni vězeňství (54,5% z jejích celkových sto dvanácti promluv). Vzhledem k tomu, že je přerušování replik taktéž považováno za příznak agresivity, je možno mluvit o dalším náznaku, že komunikační strategie Michaely Jílkové jsou uskutečňovány právě agresivním způsobem. Nejčastějším důvodem přerušení byl fakt, že se mluvčí dostával svou promluvou mimo požadované téma, mluvil nejasně, nebo bylo potřeba, aby doplnil ještě nějaké jiné informace. Stalo se tak pětadvacetkrát v jednom z dílů a devětadvacetkrát ve druhém z nich. To znamená, že Jílková důkladně starala o to, aby se debata ubírala správným směrem.

Z výše uvedených výsledků plyne, že způsob tázání a řízení pořadu Máte slovo je ve zkoumaném vzorku pořadu možno označit za agresivní. Je však nutné připomenout, že se jedná pouze o výsledky analýzy vybraných aspektů řízení pořadu na základě malého analyzovaného vzorku, ze kterých se nedají vyvozovat razantní a obecně platné závěry. Výsledky práce tedy mohou být užitečným základem pro hlubší zkoumání a důkladnější analýzy.

Důležité je zmínit, že aby bylo možné požadovanou analýzu provádět, musely být nejdříve vytvořeny přepisy zvoleného vzorku pořadu. Tyto podrobné transkripce nebyly jen nutnou pomůckou pro danou práci, ale mohou sloužit i pro další analýzy pořadu, což je přínosem a značným ušetřením času a práce pro každého, kdo by s daným vzorkem pořadu pracoval.

Do budoucna by bylo velice zajímavé analýzu rozvést o srovnání způsobu tázání v pořadu Máte slovo se způsobem tázání v pořadu Kotel, který Jílková moderovala dříve. Tak by bylo možné zjistit, jestli se moderátorčin styl v průběhu času vyvíjel. Zaměřit by se dalo na to, jestli se v Kotli tázala například ještě agresivněji či jestli používá stále stejné, osvědčené komunikační strategie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Knižní zdroje

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.), *Jazyk média, politika*. Praha: Academia, 2003.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013.

GREPL, Miroslav ... [et al.]. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2003.

HAVLÍK, Martin. Dvojitý řád střídání replik mluvčích v televizních politických debatách. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013.

HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl rozhovorů v televizních publicistických pořadech: vyhýbavé strategie českých politiků. In: ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Styl mediálních dialogů*. Praha: Academia, 2013.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005.

KOŠČO, Ján. *Žurnalistické žánry v televizi*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1984.

MÜLLEROVÁ, Olga, HOFFMANNOVÁ, Jana. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia, 1994.

NEKVAPIL, Jiří. Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. *Češtinář*. Praha, 2000, č. 10.

OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol.: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002.

SZYMANEK, Krzysztof. *Umění argumentace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

ŠTORKÁN, Karel. *Publicistické žánry*. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980.

ŽELEZNÝ, Jakub. Základy práce moderátora v televizním a rozhlasovém zpravodajství. In: *Mediální praxe: Základy žurnalistických profesí*. Olomouc: Katedra žurnalistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, 2008.

Elektronické časopisecké studie

BUČEK, Jaroslav. Moderátor - objekt zájmu respondentů. *Jazyk a kultura* [online]. 2012, č. 12 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://www.ff.unipo.sk/jak/12_2012/bucek.pdf.

CLAYMAN, Steven a John HERITAGE. Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan. *Journal of Communication* [online]. 2002 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/clayman/docs/QuestioningPresidents.pdf>.

HAVLÍK, Martin. Otázky Václava Moravce. In: JAKLOVÁ, Alena. *Člověk - jazyk - text* [online]. 2008 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/ujc/zakladni-informace/oddeleni/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/ke-stazeni/Otxzky_Vxclava_Moravce.pdf.

HAVLÍK, Martin. Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2008, roč. 45, 1-2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf>.

HAVLÍK, Martin. "Slušný" Bursík a "neslušný" Železný v Otázkách Václava Moravce. *Biograf* [online]. 2007, 43-44 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanky/members/clanek.php?clanek=v4302>.

KOŘENSKÝ, Jan, Jana HOFFMANNOVÁ a Olga MÜLLEROVÁ. Metoda analýzy komunikačního procesu. *Naše řeč* [online]. 1987, roč. 70, č. 2 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6682>.

KRAUS, Jiří. Moderátor. *Naše řeč* [online]. 1982, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351>.

MÜLLEROVÁ, Olga. Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radio fórum. *Naše řeč* [online]. 1999, roč. 82, č. 4 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528>.

Ostatní prameny

Korpus DIALOG [online]. [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: ujc.dialogy.cz.

Transkripční značky. Ústav pro jazyk český AV ČR. Korups DIALOG [online]. 2012 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/?q=cs/node/29>.

Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo/video/>.

Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520023/video/>.

Máte slovo. Česká televize [online]. 2013 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m-jilkovou/213411030520032/video/>.

SEZNAM SCHÉMAT

Schéma č. 1: Mediální dialog s jedním hostem, s. 19.

Schéma č. 2: Mediální dialog s více hosty, s. 20.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Transkripční značky, s. 42.

Tabulka č. 2: Četnost typů promluv, s. 49.

Tabulka č. 3: Četnost typů otázek, s. 51.

Tabulka č. 4: Jednoduché a složené dotazy, s. 54.

Tabulka č. 5: Reformulace a opakování dotazů, s. 57.

Tabulka č. 6: Přerušování replik mluvčích, s. 60.

SEZNAM PŘÍLOH

Transkripce pořadu Máte slovo ze dne 10. 10. 2013 – Biopotraviny (na CD)

Transkripce pořadu Máte slovo ze dne 12. 12. 2013 – Úroveň vězeňství (na CD)